

ਸਾਲ ਪਹਿਲਾ — ਐਂਕ
YEAR 1 — ISSU

5

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

(ਮਾਸਿਕ ਪੰਜਾਬੀ)

ਅਗਸਤ/AUG. 2010

ਸਪੇਨ ਬਣਿਆ ਫੀਫਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੁਟਬਾਲ ਕੱਪ 2010 ਦਾ ਚੈਂਪੀਅਨ

ਸਪੇਨ ਬਣਿਆ ਫੁਟਬਾਲ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

19ਵਾਂ ਫੀਫਾ ਵਿਸ਼ਵ ਫੁਟਬਾਲ ਕੱਪ ਜੋ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਜੋਹਾਨਸਬਰਗ ਵਿੱਚ 11 ਜੂਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਭਾਰਤੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ੧੧ ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਭਾਵ 12 ਜੁਲਾਈ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਕੋਈ 2.45 ਦੇ ਕਰੀਬ, ਸਪੇਨ ਨੇ ਹਾਲੈਂਡ ਨੂੰ ਫਾਈਨਲ ਵਿੱਚ ਹਰਾ ਕੇ, ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਫਾਈਨਲ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਦੋ ਮਹਾਂ ਦੀਪਾਂ, ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਤੇ ਯੂਰਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ 9-8 ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਬਾਜੀ ਮਾਰ ਲਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਫਾਈਨਲ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜੇ (1974, 1978, 2010) ਹਾਲੈਂਡ ਇਸ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਵਿਸ਼ਵ ਚੈਂਪੀਅਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀ।

ਸਪੇਨ ਨੇ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਇਹ ਮਾਅਰਕਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਇਤਹਾਸ ਰਚਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਸ਼ਵ ਮਹਾਂਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚਿੱਤ ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭਾਣਾ ਵੀ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਜਰਮਨੀ, ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਆਦਿ ਸਨ ਤੇ ਬਾਜੀ ਮਾਰ ਗਏ, ਸਪੇਨ ਦੇ ਗਭਰੂ। ਪੂਰਾ ਦੇਸ਼ ਫੁਟਬਾਲ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਅਜੂਬਾ ਬਣਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹੈ। ਅਦਾਰਾ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਵਲੋਂ ਪੂਰੀ ਟੀਮ ਸਮੇਤ ਕੋਚ, ਤੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੱਖ 2 ਮੁਬਾਰਕਾਂ।

ਜੋ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਣੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਕਦੀ ਇਹ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਕੀ ਭਾਰਤ ਵੀ ਕਦੀ ਅਜੇਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ?

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲਗਭਗ 200 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਫੁਟਬਾਲ ਖੇਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਲਈ ਸਿਰਫ 32 ਉਪਰਲੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਹੀ ਭਾਗ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਵਾ ਕਰੋੜ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਫੁਟਬਾਲ ਵਿੱਚ ਨੰਬਰ 125 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਕਟ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਿਛੇ ਹੈ ਪਰ ਫੁਟਬਾਲ ਜਿਸ ਦਾ ਜਨੂੰਨ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਪਿੱਛੇ ਹੋਣਾ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਇੱਕਲੇ ਖਿਡਾਰੀ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ, ਸਪਾਂਸਰ, ਖਿਡਾਰੀ, ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਇੱਕ ਰਾਇ ਤੇ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਚਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਨੰਬਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਪੁੱਜਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਕੀ ਭਾਰਤ ਕਦੀ ਅਜੇਹਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ? ਨਹੀਂ! ਨਹੀਂ! ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੀ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਵੀ ਜੇ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਣਹੋਣੀ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਡੰਕੇ ਦੀ ਚੋਟ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈਣਾ ਵੀ ਮੁਰਖਤਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਐਨ. ਐਸ. ਸੇਵਕ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

(ਮਾਸਿਕ, ਪੰਜਾਬੀ)

YEAR:1

AUGUST:2010

ISSUE :45

ਸੰਪਾਦਕ: ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ
9465216530

ਸਹਿ ਸੰਪਾਦਕ: 1. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਪੁਰੀ
9316133498 (ਆਨਰੇਰੀ)
2. ਇੰਜ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੱਸਲ
9815549523 (ਆਨਰੇਰੀ)

ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

੧. ਸ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਹਿਰਾਂਵਾਲਾ (ਮੁੱਖ ਸਲਾਹਕਾਰ)
੨. ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਾਜ ੩. ਸ. ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਕਜਹੇੜੀ
੪. ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਭੁਪਾਲ ੫. ਸ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ
੬. ਸ. ਫਤਿਹ ਜੰਗ ਸਿੰਘ ੭. ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ੮. ਡਾ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੋਮਲ ੯. ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿਸਨਪੁਰਾ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧ

੧. ਸ. ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ (ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ) 9993376566
੨. ਸ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਲੋੜ (ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ) 9463490964
੩. ਦੇਸ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ (ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ) 9815731013
੪. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰੀ U.S.A 0014089039952

ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪਤਾ

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

712, ਅਨੰਦਪੁਰ ਕੰਪਲੈਕਸ,

ਕਜਹੇੜੀ, ਯੂ.ਟੀ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ। 160036

ਫੋਨ:- 0172-2623163, 9465216530

E-Mail:- bhaiditsinghpatrika@yahoo.com

website:- www.bhaiditsinghpatrika.com

ਚੰਦਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਸਮਾਂ	ਦੇਸ਼ ਵਿਚ	ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ
ਸਾਲਾਨਾ	200/-	\$ 30
ਪੰਜ ਸਾਲ	900/-	\$150
ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰ	5000/-	\$1000

ਇੱਕ ਕਾਪੀ:- 20 ਰੁਪਏ

ਤਤਕਰਾ

+ ਦਰ ਦਰ 'ਤੇ ਭਟਕਣਾ ਛੱਡਣਾ ਪਊ		
ਇਹ ਜੂੜ ਸਦਾ ਲਈ ਵੱਡਣਾ ਪਊ!	ਸੰਪਾਦਕੀ	2
+ ਖਾਲਸਾ ਤੂੰ ਭੌਂਢੂ ਭੂਟੇ ਵਿਚ ਮਰਦਾ ਏ	ਗੁਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ	4
+ ਪੰਨਾ 6-12 ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ	111 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾ	
+ ਨੀਤੀ ਬਚਨ	ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ 16 ਜੂਨ 1899	5
+ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼	ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ 16 ਜੂਨ 1899	6
+ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਗੁਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ		
ਯਾਦਗਾਰੀ ਛੰਡ	ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ 16 ਜੂਨ 1899	7
+ ਪੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰੇਰਕਾਂ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰ	ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ 16 ਜੂਨ 1899	8
+ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੇ ਗਿ. ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ	ਸ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਗੋਆਣੀ	11
+ ਕਿੰਨੀ ਕਜ਼ਿਸ਼ ਭਰੀ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ	ਡਾ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੋਮਲ	14
+ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ		
ਅਨਮਤੀ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦਾ ਗਲਬਾ	ਸ. ਇਕਵਾਕ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ	17
+ ਗਲਤ ਪੀਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ	ਸ.ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰੀ	19
+ ਭੁੱਲੇ ਵਿਸਰੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀ		
ਦਰਦ ਭਰੀ ਦਾਸਤਾਨ	ਇੰਜ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਾਜ	21
+ ਕਾਵਿ ਕਿਆਰੀ	ਸ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿਪ੍ਰੂ ਤੇ ਹੋਰ	24
+ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ	ਗਿਆਨੀ ਧਰਮ ਸਿੰਘ	27
+ ਕੁਮਾਪੇ	ਸ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਹਿਰਾਂਵਾਲਾ	28
+ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਕੁਵਰਤੋਂ	ਸ. ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੰਗਾ	31
+ ਬਿਰਧ ਭਇਆ ਛੋਡ ਚਲੇ ਪਛਤਾਇ	ਸ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਕੁਵੈਤ	34
+ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ		
ਚਾਰ ਮੂਏ ਤੇ ਕਿਆ ਭਇਆ	ਸ. ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ	36
+ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੁਨੇਹੇ		38

ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸਿਰਫ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।
ਸੰਪਾਦਕ

Printer S. Saranjit Singh and Publisher S. Nasib Singh
Sewak on behalf of owner Nasib Singh Sewak, Printed
by Majestic Printing Press, Bay Shop No. 7, Phase 7
Mohali (Punjab) 0172-2674340, Published from # 712
Anandpur Complex Kajheri U.T. Chandigarh.
Editor Nasib Singh Sewak.

ਦਰ ਦਰ 'ਤੇ ਭਟਕਣਾ ਛੱਡਣਾ ਪਊ, ਇਹ ਜੂੜ ਸਦਾ ਲਈ ਵੱਢਣਾ ਪਊ!

ਐਨ. ਐਸ. ਸੇਵਕ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅਜੇਹਾ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਹਾਸਿਲ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਇਹ ਰੁਤਬਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਜਾਤ, ਮਜ਼ਹਬ, ਧਰਮ ਆਦਿ ਤੇ ਕੋਈ ਟਿਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਿਰਫ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਗੋਂ 6 ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 15 ਭਗਤਾਂ, ੪ ਸਿੱਖਾਂ, ੧੧ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਗੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ੧੪੩੦ ਪੰਨਿਆਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ੨੦੨੬ ਸ਼ਬਦ, ੩੦੫ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ, ੨੨ ਵਾਰਾਂ, ੪੭੧ ਪੌੜੀਆਂ, ੬੬੪ ਸਲੋਕ ਦਰਜ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਰਾਗ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਹੈ ਤੇ ਆਖਰੀ ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ੫੨੫ ਵਾਰ ੧੬ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇ ੮ ਵਾਰ ੧੬ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇ ੩ ਵਾਰ ੧੬ ਸਤਿਨਾਮ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਤੇ ੩੩ ਵਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ੧੬-੦੮-੧੬੦੪ ਈ (ਸੰਮਤ ੧੬੬੧) ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਵਾਕ “ਸੰਤਾਂ ਕੇ ਕਾਰਜਿ ਆਪ ਖਲੋਇਆ ਹਰਿ ਕੰਮ ਕਰਾਵਣਿ ਆਇਆ ਰਾਮ” ਸੀ। ਜਿਥੇ ਬਾਕੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰ ਭਗਤ, ਭਾਵ ਸਮੁੱਚੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਮਾਣ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। 31 ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ, ਸੁਣਕੇ ਹਰ ਗੁਰਮੁੱਖ ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਲੌਕਿਕਤਾ ਦੀ

ਮਿਸਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਲੋਕ ਸਿੱਖੀ ਬਾਣਾ ਪਹਿਨਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ, ਖਾਲਸੇ ਸੱਜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਇੰਨੀ ਰਸ ਭਿੰਨੀ ਤਰਜ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪ ਸੀਸ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। 1708 ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗਿਆਰਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਧਾ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਸੀਸ ਨਿਭਾਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, “ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗਿਆਰਵੇਂ ਤੇ ਆਖਰੀ ਗੁਰੂ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਕੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਤਖਤ ‘ਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੋਖਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਇਤਹਾਸ ਰੱਚ ਕੇ, ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੀਕ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਮਿਸਾਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1699 ਦੇ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਕੇ, ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ, ਵਰਗੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਅਜੇਹੇ ਸਦੀਵੀ ਦਿਸਹੱਦੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਤਰੇ ਤਾਜ਼ਾ ਰਹਿਣਗੇ। ਕਿੰਨੇ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹਨ ਸਿੱਖ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਜੇਹਾ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸਾ ਜਿਸ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ।

ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰੀਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਗੁਰੂਆਂ ਵਲੋਂ ਦਸੇ ਗਏ ਰਸਤਿਆਂ ਤੇ ਤੁਰਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ “ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੁੱਤ ਸਪੁੱਤ ਕਰੇਨਿ।” ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਸਤਿਆਂ ‘ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਬਹੁਤ ਸਾਫ਼ ਉੱਤਰ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਭਟਕਿਆ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਖਾਲਸਾ, ਆਪਣੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਗਿਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਪਾਸ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਹੁੰਦੇ ਸੁੰਦੇ, ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ, ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਲਾਲਾ ਵਾਲੇ ਪੀਰ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਝੋਲੀ ਅੱਡੀ ਖੜ੍ਹ ਹੈ, ਕੋਈ ਫਰੇਬੀ ਚੇਲੇ ਦੇ ਝੂਠੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਲਾਈ ਲੱਗ ਝੁੰਡਾਂ ਨਾਲ ਰੱਲਕੇ ਦੇਵੀਆਂ ਦੇ ਚਾਲੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਆਚਰਣਹੀਣ, ਕਾਤਲ, ਦੰਭੀ, ਫਰੇਬੀ, ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਦਰ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਡੇਰਿਆਂ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਕੀ ਅੱਜ ਦਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਕੇ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਸੌਦਾ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਡੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੰਮ-ਸਲੰਮੀ ਦਾਹੜੀ, ਗਲ ਕਿਰਪਾਨ, ਸਿਰ ਤੇ ਨੀਲੀ ਜਾਂ ਪੀਲੀ ਦਸਤਾਰ ਨਾਲ ਸਜਿਆ ਪਹਿਰਾਵੇ ਪੱਖੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਖਾਲਸਾ ਅੱਜ ਮੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਗੁੱਗੇ ਦੀ ਮਾੜੀ ਤੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸਲ ਵਜਾਉਂਦਾ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਅੱਜ ਵੀ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ, ਭਰਮਾਂ, ਟੂਣੇ-ਟਾਮਣਾਂ, ਮੜੀ-ਮਸਾਣਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਜੇਹਾ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ, ਤੁਰੰਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ, ਗਮੀ, ਸੁੱਖ ਦੁੱਖ, ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ, ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ,

ਕਿਰਤ-ਕਰਮ ਆਦਿ ਦਾ ਹੱਲ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਦਰ ਦਰ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸਗੋਂ ਬਿਪਰਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਚਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਾ ਕਦੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਕਰਾਂਗੇ। ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਟੋਲੇ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਾਜਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਮਜਬੂਤ ਧੜੇ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸਫਲਤਾ ਦੀਆਂ ਟੀਸੀਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਜਮਾਤਾਂ ਲਈ “ਗਿਆਨ ਸਰੋਵਰ” ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਛਾਪ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਗੁਪਤ ਤੀਰ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਇੱਕ ਸਾਜਿਸ਼ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਛਪਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਬਿਗਾੜਨ ਦੇ ਕੋਝੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ-ਮਰੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਤਮ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਅਸੀਂ ਚੁੱਪ ਚੁਪੀਤੇ ਇਹ ਨਜ਼ਾਰੇ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਿੱਖ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਫਲ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੋ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਡਫਲੀ ਬਜਾਈ ਗਏ, ਦੂਜੇ ਦੁਆਰਿਆਂ ਤੇ ਭਟਕਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਸੋ ਲੋੜ ਹੈ ਅੱਜ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰੋ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਝੰਡੇ ਥੱਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ, ਸਾਰੇ ਗਿਲ੍ਹੇ ਸ਼ਿਕਵੇ ਭੁਲਾਕੇ, ਆਪਣੇ ਗਿਆਰਵਾਂ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅਧੀਨਤਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹਰੇਕ ਕਾਰਜ ਲਈ ਸੋਧ ਲੈ ਕੇ, ਇਕ ਖਾਲਸਾ, ਨਵਾਂ ਨਿਰੋਆ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜੀਏ ਤੇ ਦਰ ਦਰ ਤੇ ਭਟਕਣ ਦਾ ਜੂਝ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੱਢੀਏ।

9465216530

ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ

16 ਜੂਨ 1899

ਖਾਲਸਾ ਤੂੰ ਭੌਂਦੂ ਪਣੇ ਵਿੱਚ ਮਰਦਾ ਹੈ

ਪਯਾਰੇ ਪਾਠਕੋਂ ਜਦ ਅਸੀਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਅਪਨੀ ਅੱਖੀਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਨੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਤਦ ਅੱਜ ਕੱਲ ਇਸਦੀਆਂ ਦੋ ਸੂਰਤਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਕਲ ਇਸ ਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪੀ ਜਗਜ਼ ਨੂੰ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਨਾਲ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖੇਵਟ ਅਰਥਾਤ ਮਲਾਹ ਜੇ ਸੱਚੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੰਘ ਹਨ ਸੋ ਜਗ੍ਹਾ ੨ ਪਰ ਇਸਦੀ ਉਨੱਤੀ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਚੀਨ ਅਤੇ ਜਾਪਾਨ ਲਾਰੂਟ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾ ਪੁਰ ਜੈਸੇ ਟਾਪੂਆਂ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ੨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਨ ਰਹੇ ਹਨ ਅਰ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਤਨ ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਤੋਂ ਧਰਮ ਉਨੱਤੀ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਫਰੀਕਾ ਜੇਹੇ ਗਰਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਖਾਲਸਾ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਉਨੱਤੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਆਸ਼ਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੁਰਖਾਰਥ ਐਵੇਂ ਵਾਉਵਰੇਲੇ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮਨ ਘੇਰ ਖਾਕੇ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿੰਤੂ ਇਹ ਭੀ ਦੂਸਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਅਮਨ ਦੇ ਸਮਯ ਵਿੱਚ ਕੌਮ ਬਨਕੇ ਦਿਖਾਏਗਾ॥

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਾਰਮਕ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਿਰ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰੱਛਕ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਜੰਗੀ ਸੀਗਾ ਹੀ ਸਾ ਉਸਤੇ ਬਿਨਾਂ ਰਹਤ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਸਭ ਲੋਗ ਤਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਗਏ ਸਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਅੱਜ ਕੱਲ ਏਸੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ੨ ਪਰ ਧਰਮ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸਤੇ ਕਈ ਸਿਦਕੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਨੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਪੰਥ ਉਨੱਤੀ ਲਈ ਬੀਤਾ ਉਠਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਸਾਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਧਰਮ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਲਗੀ ਧਰ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਅਕਾਲ

ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਹੈ, ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵਨ ਦੇਵਾਂਗੇ॥

ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਪਰ ਰਹਨਾ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਕੌਮ ਦੀ ਅਟਲਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਦੀ ਅਟਲਤਾ ਹੀ ਅਮਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪੰਥ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਸੱਜਾ ਬਾਜ਼ੂ ਜਾਨਦੀ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਵੱਡੇ ੨ ਭਯਾਨਕ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰ ਭਾਰੇ ੨ ਡਿਰਾਉਨੇ ਸੁਮੁੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਤੱਤੇ ਮੁਲਖਾਂ ਵਿੱਚ ਜਦ ੨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤਦ ਇਸ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਪੰਥ ਨੇ ਹੀ ਵਧ ੨ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਫਤਹ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਬਦਲੇ ਵੱਡੇ ੨ ਵਾਈਸਰਾ ਅਤੇ ਜੰਗੀ ਲਾਟਾਂ ਨੇ ਅਪਨੀ ਕਲਮਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਬਾਤ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਜੈਸਾ ਬਹਾਦ੍ਰ ਦੁਨੀਆਂ ਪਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਿਪਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ॥

ਜਦ ਅਸੀਂ ਵਕਤ ਦੇ ਹਾਕਮ ਦੀ ਪੰਥ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਰ ਪੰਥ ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਇਸਦੀ ਉਨੱਤੀ ਵਿੱਚ ਉੱਦਮ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਦ ਆਸ਼ਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਥ ਅਪਨੇ ਸੱਚੇ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਈ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ॥

ਪਰੰਤੂ ਜਦ ਅਸੀਂ ਦੂਸਰੀ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਦ ਇੱਕ ਹੋਰ ਖੌਫਨਾਕ ਨਜ਼ਾਰਾ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਨੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪੰਥ ਦੇ ਬਾਗ਼ ਨੂੰ ਉਠ ਅਤੇ ਬਕਰੀ ਵਾਂਗ ਚਰ ਜਾਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਥ ਦੀ ਉਨੱਤੀ ਦਾ ਡੰਕਾ ਚਾਰੇ ਪਾਸਯੋਂ ਵਜਦਾ ਸੁਨਯਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਦੇ ਨਾਸ ਦਾ ਘਨਘੇਰ ਵਾਲਾ ਨਗਾਰਾ ਭੀ ਗਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ ਗਜ਼ਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹੈ॥

ਉਹ ਦੋ ਮੂਹਾਂ ਸੱਪ ਯਾ ਭਾਰੀ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਪੰਥ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਨ ਵਾਲਾ ਹਿੰਦੂ ਪਣੇ ਦਾ ਖਯਾਲ ਹੈ, ਜਿਸਤੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਯੋਂ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਹੈ ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਬਹੁਪੀਆ ਅੰਨਮਤੀ ਫਿਰਕਾ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਗ ਧੋਖੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਚਾਨ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਟੜੇ ਲੋਗ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਬਨਕੇ ਅਰ ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧੂ ਸਜਕੇ ਧੋਖਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਗ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਯਾ ਸਾਧੂ ਜਾਨਕੇ ਧਨ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਉਹ ਲੈਕੇ ਫਿਰ ਭਾਟੜੇ ਦੇ ਭਾਟੜੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਪੁਰਖ ਚੂਨੀ ਮਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਪਾਉਨ ਲਈ ਅਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲਾਭ ਵਾਸਤੇ ਮੁਕੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੂਪ ਬਨੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਦੰਭ ਦਾ ਜਾਲ ਐਸਾ ਫੈਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਨਕਲ ਨੂੰ ਭੀ ਅਸਲ ਥੋਂ ਵੱਧ ਸਜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਰੂਪੀਏ ਖਾਲਸਾ ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਉਲਟ ਦਬਾ ਦਬ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਾਰਥ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹ ਸਿੱਖ ਨਾਮ ਦਾ ਭੀ ਨਾਸ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਯਾ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ

ਜਤਾ ੨ ਕੇ ਦੂਜੇ ਸਿਦਕੀ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਭੀ ਧਰਮ ਤੇ ਪਤਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਜ਼ਾਹਰਾ ਤੌਰ ਪਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਹਨ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਗਾਂ ਦੀਆਂ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਚਾਰੇ ਪਾਸਯੋਂ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਲੋਗ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਸੋ ਗਿਰਾਏ ਜਾਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਇੱਕ ਸਦੀ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਘਸੀਟਾ ਮਲ ਅਤੇ ਗੋਧਨ ਰਾਮ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤਾਂ ਕੱਤਕ ਦੇ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ ਛਪ ਜਾਨ ॥

ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਪੁਰਖਾਰਥ ਥੋਂ ਕੁਛ ਭੀ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਸ਼ੋਕ ਦੀ ਬਾਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤਸਾਰਾ ਭੋਂਦੂ ਖਾਲਸਾ ਜਿਸਨੂੰ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ੨ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੋ ਅਜੇਹੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਕਾਬੂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸਤੇ ਉਹ ਫਿਰ ਮੁੜਕੇ ਅੰਨਮਤੀ ਟੋਏ ਵਿੱਚ ਗਿਰ ਕੇ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਅਜੇਹੇ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ “ਖਾਲਸਾ ਤੂੰ ਭੋਂਦੂਪਣੇ ਵਿੱਚ ਮਰਦਾ ਹੈ” ॥

111 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, 16 ਜੂਨ, 1899 ‘ਚੋਂ

ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ

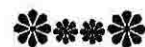
ਨੀਤੀ ਬਚਨ

ਦੋਹਿਰਾ

ਧਨ ਸੰਪਦ ਸੁਤ ਨਾਰ ਲਗ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਨਿਜ ਦੇਹਾ
ਸਭ ਤੇ ਉਤਮ ਹੋਤ ਹੈ ਸਾਚੇ ਮੀਤ ਸਨੇਹ ॥

ਇਸ ਨੀਤੀ ਬਚਨ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਸੰਪਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁੰਨ੍ਹ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਰ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਪੁਰਖ ਸਭ ਤੇ ਪਿਆਰਾ ਜਾਨਦਾ ਹੈ ਪੁੰਨ੍ਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸੱਚਾ ਮਿਤ੍ਰ ਅਧਕ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਾਨੀਆਂ ਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿੰਤੂ

ਅਪਨੇ ਮਿਤ੍ਰ ਪਾਸ ਸਭ ਕੁਛ ਦਿਲੇ ਦਾ ਭਾਵ ਨਿਰ ਸੰਕੋਚ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਨੂੰ ਮਿਤ੍ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲਈ ਤਿਆਗ ਦੇਨ ਲਈ ਭੀ ਉਦਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮਿਤ੍ਰ ਪਦ ਇੱਕ ਐਸਾ ਉਤਮ ਪਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੂਸਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

5

ਅਗਸਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਅਪਨੇ ਰੂਪ ਧਨ ਅਤੇ ਬਲ ਆਦਿਕ ਵਿੱਚ ਅਹੰਬੁਧਿ ਕਰਕੇ ਭਰਮੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇੰਸ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ:-

**ਰੂਪਵੰਤੁ ਹੋਇ ਨਾਹੀ ਮੋਹੈ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਜੋਤਿ ਸਗਲ ਘਟ ਸੋਹੈ ॥
ਧਨਵੰਤਾ ਹੋਇ ਕਿਆ ਕੇ ਗਰਬੈ ॥
ਜਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤਿਸ ਕਾ ਦੀਆ ਦਰਬੈ ॥
ਅਤਿ ਸੂਰਾ ਜੇ ਕੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਕਲਾ ਬਿਨਾ ਕਹ ਧਾਵੈ ॥
ਜੇ ਕੋ ਹੋਇ ਬਹੈ ਦਾਤਾਰੁ ॥
ਤਿਸੁ ਦੇਨਹਾਰੁ ਜਾਨੈ ਗਾਵਾਰੁ ॥
ਜਿਸੁ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੂਟੈ ਹਉ ਰੋਗੁ ॥
ਨਾਨਕ ਸੋ ਜਨੁ ਸਦਾ ਅਰੋਗੁ ॥**

ਇਸ ਪੱਵਿਤ੍ਰ ਪਉੜੀ ਦਾ ਪਰਮ ਸੁੰਦਰ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਦਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਮੋਹਨ ਹਾਰੀ ਹੈ ਕਿੰਤੂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੀ ਜਯੋਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸਥਾਨਾਂ ਪਰ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਮੋਹਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਉਹ ਸੁੰਦਰਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਅਪਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਪਾਇਕੇ ਦੂਰ ਕਯੋਂ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਸੁੰਦਰਤਾ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹੀ ਹੈ॥

ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੇ ਧਨ ਚੋਲਤ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਸਦੇ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿੰਤੂ ਇਹ ਭੀ ਸਾਰੀ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਧਨ ਸੰਪਦਾ ਇਸਦੀ ਅਪਨੀ ਹੋਵੇ ਤਦ ਕੋਈ ਭੀ ਕੰਗਾਲ ਨਾ ਰਹੇ ਪਰੰਤੂ ਦੇਖਨੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਨਿਰਧਨ ਧਨਵਾਨ ਅਤੇ ਧਨੀ ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸਾਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅਪਨੇ ਹੀ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਰ ਉਸੇ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ

ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭੀ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਹੈ ਇਸਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਕਿਤੇ ਭੀ ਅਪਨੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ ਕਿ “ਸਮਾ ਕਰੇ ਨਰ ਕਯਾ ਕਰੇ ਸਮਯ ਸਮਯ ਸਮਰੱਥ। ਵਹੀ ਅਰਜਨ ਵਹੀ ਧਨਖਬਾਨ ਵਹੀ ਅਰਜਨ ਕੇ ਹੱਥ॥”

ਇਸਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹੱਥ ਅਪਨੀ ਫਤਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਅਰਜਨ ਗੋਪੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਚਲਯਾ ਆਉਂਦਾ ਸਾ ਤਦ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਓਹੋ ਧਨਖ ਬਾਨ ਸੀ ਅਰ ਓਹੀ ਉਸਦੀਆਂ ਭੁਜਾਂ ਬਲਵਾਨ ਸਨ ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸਥੋਂ ਕੁਛ ਭੀ ਨਾ ਬਨ ਸਕਿਆ ਕਿੰਤੂ ਭੀਲਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ੨ ਕੇ ਸਭ ਗੋਪੀਆਂ ਖੋਹ ਲੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਸਤੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੁਰਖ ਦਾ ਬਲ ਇਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੀ ਹੈ॥

ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਦਾਤਾ ਹੋਕੇ ਘਮੰਡ ਕਰੇ ਤਦ ਉਹ ਭੀ ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਦਾਤੇ ਫਿਰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੋਏ ਮੰਗਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੱਚਾ ਦਾਤਾ ਓਹੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸੋਈ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸਦਾ ਹੀ ਅਰੋਗ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਪਰਾਣੀ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸੇ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਸਮਝੇ॥

ਕਿਆ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਹਾਰੇ ਭਾਈ ਭੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਧਨ ਆਦਿਕ ਦੇ ਘਮੰਡ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਥੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਨਗੇ॥

ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਸਬੰਧੀ

ਲੇਖਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਿਰਫ ਟਾਈਪ ਕਰਕੇ ਹੀ ਭੇਜਣ ਤੇ ਗਲਤੀਆਂ ਵੀ ਆਪ ਠੀਕ ਕਰਕੇ ਭੇਜਿਆ ਕਰਨ। ਸਿਰਫ ਟਾਈਪ ਕੀਤੀ ਰਚਨਾ ਹੀ ਛਾਪੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੰਪਾਦਕ

ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਪੁਰਨਿਵਾਸੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਫੰਡ

ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕੋ ਆਪਨੇ ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖ ਲੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਰਤੀਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਦੂਸਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਅੱਛੇ ੨ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਭਾਰਤ ਭੂਮੀ ਤੇ ਨਾਮ ਭੀ ਮਿਟ ਗਏ ਹਨ ॥

ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਹਰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਜਾਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਆਖਰੀ ਮੇਲਾ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜਾ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮਯ ਪਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਸਮਯ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲਨ ਯਾ ਵਿਛੋੜਨ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇ, ਏਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨ ਤਿਆਗ ਪਰ ਲੋਗ ਅਪਨੇ ਸਬੰਧੀ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਕਰਕੇ ਸਿਰ ਪਿੱਟਦੇ ਦੇਖੀਏ ਹਨ ਅਰ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਐਸਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਜਿਸਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਯਾਦਗਾਰ ਕਾਇਮ ਰਹੇ ॥

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਦੀਵਾ ਬੱਤੀ ਫਿਰ ਪਿੰਡ ਪੱਤਲ ਅਰ ਤੇਰਾਂ ਦਿਨ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਲੰਘ ਪੀੜੇ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਦੇਨੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਾਲ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਨਾਉਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਬ੍ਰਹਮਨ ਨੂੰ ਦੇਨਾ ਅਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਮਗਰੋਂ ਫੇਰ ਸੇਜਾ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਨਾ ਪਰ ਦਾਨ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਸਾਲ ਤਕ ਫੂੜੀ ਪਾ ਛੱਡਦੇ ਹਨ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਧ ਅਤੇ ਖਯਾਹ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਰੁੱਪਯਾ ਅਪਨੇ ਵਿਛੋੜੇ ਹੋਏ ਸੰਬੰਧੀ ਪਰ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਅਪਨਾ ਧਰਮ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ॥

ਪਰੰਤੂ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਅਪਨੇ ਸਬੰਧੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿੰਤੂ ਉਹ ਯਥਾ ਸ਼ਕਤ ਰੁੱਪਯਾ ਲਗਾਕੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਯਾਦਗਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਥੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਵੇ ਅਰ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਈ ਰੋਸ਼ਨ ਰਹੇ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਕਈ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਪਰ ਫੰਡਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਪਰ ਹਰ ਇੱਕ ਪੁਰਖ ਯਥਾ ਸ਼ਕਤ ਦਾਨ ਦੇਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਰ ਉਸਤੇ ਆਮ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੀ ਕੌਮ ਅਰ ਧਰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁੱਛ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਿਸਤੇ ਉਸਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਪੰਥ ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਭੀ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਯਾਦਗਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ॥

ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸੋਚ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ੨੮ ਮਈ ਸੰ: ੯੯ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਜਲਸੇ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ੨ ਦੇ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਹਨ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਗਯਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਫੰਡ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੁੱਪਯਾ ਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏ, ਅਰ ਉਹ ਇਤਨਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸਦੇ ਸੂਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ, ਅਰ ਉਹ ਅਸਲੀ ਰਕਮ ਪੰਥ ਪਾਸ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਈ ਬਨੀ ਰਹੇ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰ ਫੰਡ ਹੋਵੇ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਾਂਗੇ ॥

ਸਤੰਬਰ 2010 ਅੰਕ

ਪ੍ਰੋ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਅੰਕ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੂਝਵਾਨ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਪ੍ਰੋ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ 111ਵੀਂ ਬਰਸੀ 24 ਸਤੰਬਰ ਤੇ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਦੀ 109ਵੀਂ ਬਰਸੀ (6 ਸਤੰਬਰ) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਤੰਬਰ 2010 ਦਾ ਅੰਕ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਨਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ਸਬੰਧੀ ਰਚਨਾਵਾਂ 12 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ।

ਸੰਪਾਦਕ

ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ

16 ਜੂਨ 1899

ਪੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰੇਰਕਾਂ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰ

ਪੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਪਨੀ ਰਾਇ ਦੇ ਆਪ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ।

ਛਾਉਨੀ ਬਲਾਰਮ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ

ਪਿਆਰੇ ਐਡੀਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਛਾਉਨੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦਾ ਜੋੜ ਮੇਲਾ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਵੱਡੀ ਰੌਨਕ ਨਾਲ ਕੀਤਾ, ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਜਿਸ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਧਰ ਧੁਨਿ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਭਾਈ ਮੁਨਸ਼ੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਿੱਖਯਾਨ ਦਿੱਤਾ ਅਰ “ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ” ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਕਥਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਨਕੇ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ॥

ਲੇਖਕ ਦਾਸ ਮੁਨਸ਼ੀ ਸਿੰਘ
ਛਾਉਨੀ ਬਲਾਰਮਦੇਸ ਦੱਖਨ

ਖੇੜੀ ਸਲਾਵਤ ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਮੇਲਾ

ਐਡੀਟਰ ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਜੀ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ 20 ਮਈ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦਾ ਜੋੜ ਮੇਲਾ ਵੱਡੀ ਰੌਨਕ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦੇ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਭਾ ਭੀ ਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਰੋਪੜ ਨੇ ਕਥਾ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕੇ ਐਸਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 3੬ ਸਿੰਘ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹੇ ਅਰ ਇਹ ਸਭ ਕਾਰਜ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਨੇ ਕੀਤਾ॥

ਲੇਖਕ ਇਕ ਸਿੰਘ
ਖੇੜੀ ਸਲਾਵਤਪੁਰ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ

ਮਗੋਈ ਇਲਾਕਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿੱਚ ਉਪਦੇਸ਼

ਪਿਆਰੇ ਐਡੀਟਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ਹੈ॥

ਇਸ ਟਾਪੂ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸਾਉਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ

ਰਹਤ ਮਰਯਾਦਾ ਅਤੇ ਪੱਕੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੱਡੇ ਸਤਵਾਦੀ ਮਹਾਤਮਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਸ਼ੋਕ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਲੋਗ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਏਥੇ ਨਾ ਰਹਿਨ ਕਿੰਤੂ ਇਸ ਪਰ ਸਭ ਸਪਾਹੀ ਲੋਗ ਗਏ ਅਰ -----
-----ਜਿਸ ਪਰ ਉਹ --- ਨੇ ਫਿਰ ਅਟਕਾ ਲੀਤੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਐਸੇ ਅਮੀਰਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਧਰਮ ਵੱਲ ਲਗਾਏ॥

ਲੇਖਕ ਇੱਕ ਸਿੰਘ ਮਗੋਈ,
ਮੁਲਕ ਬ੍ਰਹਮਾ

ਬਰਤ ਪੂਰਨ ਮਾਸੀ

ਪਯਾਰੇ ਐਡੀਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਈ ਸਿੰਘ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦਾ ਬਰਤ ਰਖਦੇ ਹਨ ਸੋ ਦੱਸੋ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਰਖਨਾ ਜੋਗ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਅਰ ਕਈ ਚੰਦਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਦੇ ਹਨ ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਸਤੇ ਕਯਾ ਸਿੱਖੀ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥

ਲੇਖਕ ਇੱਕ ਸਿੰਘ ਡਲਹੌਜੀ

ਨੋਟ:- ਅਸੀਂ ਅਪਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤਿ ਇਸਦਾ ਉਤ੍ਰ ਇਤਨਾ ਹੀ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭੁੱਖਾ ਰਹਨ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਕੇਵਲ ਅੰਨ ਵੱਲੋਂ ਤਰਸਨਾ ਹੀ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਜੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬਖਸ਼ੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨਾ ਤਿਆਗੇ, ਯਥਾ “ਛੋਡੇ ਅੰਨ ਕਰੇ ਪਖੰਡ ਨਾ ਉਹ ਸੁਹਾਗਨ ਨਾ ਉਹ ਰੰਡ॥” ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਐਸੇ ਪਖੰਡ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਤੇ ਕੁੱਝ ਭੀ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ॥

ਐਡੀਟਰ ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ

ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ

ਪਿੰਡੋਰੀ ਗੋਲਾ

ਪਿਆਰੇ ਐਡੀਟਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇਹ ਹੈ॥

ਇਸ ਜਗਾ ਪਰ ਸਭਾ ਬਹੁਤ ਉਨੱਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਰ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਸਭਾ ਲਈ ਇੱਕ ਮਕਾਨ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਪਰ ਤਿੰਨ ਸੌ ਰੁਪੱਯਾ ਖਰਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਜੋ ਪਰਕੁਮਾਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਿੱਚ “ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਬੋਲ ਕਦੇ ਨਾ ਡੋਲ” ਆਖਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਦਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਇੱਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਢੋਲਕੀ, ਤਿੰਨ ਜੋੜੀਆਂ ਛੈਣਿਆਂ ਦੀਆਂ, ਇੱਕ ਜੋੜੀ ਕੈਂਸੀਆਂ, ਇੱਕ ਆਰਤੀ, ਇੱਕ ਉਸਦਾ ਚੌਂਕੀ, ਇੱਕ ਘਤਿਆਲ, ਇੱਕ ਸੁਥਰੀ ੨ ਰੁਪਯੇ ਦੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਏਸੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ੧੪ ਰੁਪਯੇ ਦੀ ਦੀਵਾਨ ਵਾਸਤੇ ਦਰੀ ਆਈ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਜੋ ਭਾਈ ਭੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮੋਂ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਸਾ ਜਿਸਨੇ ਧਰਮ ਵੱਲ ਅਜੇਹਾ ਖਯਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਮਹਾਤਮਾ ਬਨ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਭਾਈ ਭੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਿਤਨਗੇ॥

ਲੇਖਕ ਦਾਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਪਿੰਡੋਰੀ ਇਲਾਕਾ ਤਰਨਤਾਰਨ

ਛਾਉਨੀ ਮੁਲਤਾਨ

ਪਿਆਰੇ ਐਡੀਟਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇਹ ਹੈ॥

ਇਸ ਛਾਉਨੀ ਵਿੱਚ ੧੭ ਜੇਠ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਜੋੜ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਜੋ ਪਲਟਨ ਨੰ: ੪੫ ਸਿੱਖ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਸਾ, ਇਸ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਵੱਲ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਸੇ॥

ਫਿਰ ਭਾਈ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਭੋਗ ਪਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ, ਉਸ ਸਮਯ ਸੰਤ ਸੂਰਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਰ ਵੱਖਯਾਨ ਦੇਨਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਤਦ ਇੱਕ ਪੁਰਖ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਆਖਕੇ ਨਰਾਦਰ ਕੀਤਾ॥

ਇਸ ਪਰ ਸਰਦਾਰ ਭੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੂਬੇਦਾਰ ਪਲਟਨ

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਨੰ: ੪੫ ਸਿੱਖ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਯਾ, ਪਰੰਤੂ ਸ਼ੌਕ ਹੈ ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਭਾਈ ਅਜੇ ਤਕ ਅੰਨਮਤੀ ਦਾਸਾ ਭਾਵ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਜਾਨਕੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਅਰ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਰਾਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ॥

ਲੇਖਕ ਇੱਕ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨ

ਨੋਟ:- ਅਸੀਂ ਅਪਨੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਆਖਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਆਦਰ ਅਤੇ ਨਰਾਦਰ ਵੱਲ ਖਯਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿੰਤੂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰਮਤ ਤੇ ਵਿਰੁੱਧ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ॥

ਐਡੀਟਰ ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ

ਗੁਰਗੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਦੀਆਂ

ਬੁੱਟਰ

ਪਿਆਰੇ ਐਡੀਟਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇਹ ਹੈ॥

ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਚਾਰ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਗੁਰ ਮਰਯਾਦਾਨੁਸਾਰ ਕਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਸਭ ਲੋਗਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਮੰਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਅੰਨਮਤੀ ਨੇ ਭੀ ਗੁਰ ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਨਾਂ ਨੇ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਨੇ ੨ ਰੁਪਯੇ ਬ੍ਰਹਮਨ ਨੂੰ ਦੇਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਲੀਤਾ ਪਰ ਸ਼ਾਦੀ ਗੁਰ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤੀ, ਏਥੋਂ ਤਕ ਅੰਨਮਤੀ ਭੀ ਗੁਰਮੁਖਾਦਾ ਪਸਿੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮਹੰਤ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਇਹ ਸ਼ਾਦੀ ਵੱਡੀ ਰੌਨਕ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ॥

ਲੇਖਕ ਇੱਕ ਸਿੰਘ
ਬੁੱਟਰ ਬਿਲਾ ਵੀਰੋਜਪੁਰ

ਅਕਾਲ ਗੜ੍ਹ

ਪਿਆਰੇ ਐਡੀਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਸਰਦਾਰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਪੋਲੈਸ ਦਫ਼ੇਦਾਰ ਪਲਟਨ ਨੂੰ ੧੫ ਸਿੱਖ ਦੀ ਕੰਨਯਾ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਪੂਰੀ ੨ ਗੁਰ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਬਾਬਾ ਖੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਣੀਕੇ ਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਪਾਲਾਂ ਵਾਲੇ, ਅਤੇ ਭਾਈ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੈਂਕਯਾ ਵਾਲੇ ਨੇ

ਇਸ ਸਮਯ ਵੱਡੀ ਮਦਦ ਦਿੱਤੀ, ਭਾਈ ਲੱਧਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਨੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਖੂਬ ਬਰਖਾ ਕੀਤੀ॥ ਇਹ ਜੰਵ ਦੀਵਾਨ ਸੰਤ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਮਕਾਨ ਪਰ ਉਤਰੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਗੁਰ ਮੁਖਾਦਾ ਪਰ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਯਾਂ ਤੇ ਸਭ ਕਾਰਜ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਯਾ ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਹਿਬ ਇਕੱਤ੍ਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖਨੇ ਜੋਗੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ॥

ਲੇਖਕ ਇੱਕ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਗੁਰੂ
ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ

ਫੀਨਵਾਲ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ

ਪਯਾਰੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਸਰਦਾਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਮਾਂਦਾਰ ਅਜੀਟਨ ਪਲਟਨ ਨੰ: ੧੪ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ੨੭ ਮਈ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਮੋਂ ਨੱਗਰ ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੰਨਯਾ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਇਸ ਸਮਯ ਪਰ ਕੋਈ ਅੰਨਮਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਕੇਵਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਅਰ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ। ਇਹ ਸਮਯ ਦੇਖਨ ਦੇ ਜੋਗ ਸਾ ਜੋ ਅੰਨਮਤ ਹੀ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਸਾ॥

ਲੇਖਕ ਇੱਕ ਸਿੰਘ
ਫੀਨਵਾਲ ਵੱਡੀ ਤਹਸੀਲ ਬਰਨਾਲਾ
ਰਯਾਸਤ ਪਟਿਆਲਾ

ਮਾਂਡਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਖਰਾਬੀ

ਪਿਆਰੇ ਐਡੀਟਰ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ -- ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਜੀ ਫਤੇ ਹੈ॥ ਅਸੀਂ ਸੰਪੂਰਨ ਖਾਲਸਾ ਭਾਈ ਇਸ ਖਬਰ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਲਕ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੇ ਮਾਂਡਲੇ ਨਾਮੇ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਇੱਕ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਨਾਇਆ ਸਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਆਇਆ ਗਿਆ ਸਿੰਘ ਅਰਾਮ ਪਾਉਂਦਾ ਸਾ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਾਸਤੇ ਭਾਈ ਲੱਧਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮੋਂ ਅਸਵਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਨਾ ਦਿੱਤਾ ਸਾ ਪੁੰਤ੍ਰ ਅਸੀਂ ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਮੂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅਪਨੇ ਪਾਸ ਰੱਖ ਲੀਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖਾਲਸਾ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਜੰਜਾਲ ਵਿੱਚ ਪੈਗਿਆ ਹੈ ਪੁੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਭੀ ਅੱਜ ਕੱਲ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੈਸਾਕਿ ਇੱਕ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਮੋਂ ਸਿੰਘ ਕਤਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਜਿਸ ਪਰ ਉਸ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਰਤਾ ਦੇਵੋ ਅਰ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧ ਇਸ ਪਰ ਉਸਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਹੈ ਵਰਤਾਉਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ਇਸ ਗੱਲ ਪਰ ਭਾਈ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਇਹ ਆਖਕੇ ਜੋ ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਵਰਤਾਉਨਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਜਦ ਉਹ ਮੁੜਨ ਲੱਗਾ ਤਦ ਉਸ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਗਾਲੀਆਂ ਕੱਢਨੀਆਂ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿੱਚ ਆਖਨ ਲੱਗੀ ਕਿ ਜੇ ਕਤਾਹ ਖਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਗਾਈ ਯਾਂ ਗੁੰਹ ਖਾਵੇਗਾ ਜਿਸਤੇ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਕਤਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਓਥੇ ਹੀ ਰੱਖਕੇ ਚੱਲਯਾ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੇ ਬੇਚ ਲੀਤਾ। ਇਹ ਹਾਲ ਧਾਰਮਕ ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਦਾਸ ਇੱਕ ਸਿੰਘ
ਮਾਂਡਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ

ਫਰਵਰੀ 2011 ਅੰਕ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ (ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ) ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।
ਸਮੂਹ ਪਾਠਕਾਂ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਨਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕਿਰਤ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਖੋਜੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਵਿਦਵਾਨ, ਲੇਖਕ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ੮੮ਵੇਂ ਜਨਮ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਅੰਕ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਸੋ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ੩੧ ਦਸੰਬਰ ੨੦੧੦ ਤੱਕ ਦਫਤਰ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਡਾ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨ।
ਸੰਪਾਦਕ

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਪਣੇ ਸਿਰਜਨਾ ਕਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਨਿਆਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਤੇ ਅਮੀਰ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ ਜਦ ਈਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਸਕੂਲਾਂ/ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਈਸਾਈਅਤ ਦੀ ਰੰਗਤ ਸੀ। 'ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ' ਤੇ 'ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਾਹੌਰ' ਦੋਨਾਂ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ; ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਮਿਤੀ ੫ ਮਾਰਚ ਈ. ੧੮੯੨ ਨੂੰ ਸਰ ਜੇਮਜ਼ ਲਾਇਲ ਦੁਆਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਮਿਤੀ ੨੨ ਅਕਤੂਬਰ ੧੮੯੩ ਈ. ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਲਸਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਿ. ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਹੋਈ। ਮਿਤੀ ੨੩ ਅਕਤੂਬਰ ੧੮੯੩ ਈ. ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ। ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਰ ਚੰਦ ਤੇ ਅਬਦੁੱਲਾ, ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਨ। ੨੩ ਅਕਤੂਬਰ ੧੮੯੩ ਈ. ਨੂੰ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ' ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਲਈ ਦੁਰਲੱਭ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਖ਼ਬਰ ਸੀ:-

“ਐਤਕੀਂ ਅਖਬਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣਗੇ ਜਿਸ ਤੇ ਇਸ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਅਤੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਕਾਲਜ ਤੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।” ਪੰਨਾ ੩ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪਾਦਕੀ ਹੈ, 'ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਸੁਧਾਰ' ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਵਧਾਈ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ:- **ਅਹੋ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਧਾਏ, ਸੁਧਰਨ ਦੇ ਦਿਨ ਨੇੜੇ ਆਏ। ਕਾਲਜ ਦੀ ਹੁਨ ਭਈ ਤਿਆਰੀ, ਸਫਲੀ ਹੋਈ ਮੋਹਨਤ ਸਾਰੀ। ਜੇ ਇਛੇ ਸੋਈ ਫਲ ਪਾਏ, ਅਹੋ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਧਾਏ॥** ਅੱਗੇ ਇਸੇ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ਨੰ. ੫ ਉਪਰ ਮਨ ਦੇ ਵਲਵਲੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ:- **‘ਜੋ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਯਾ ਅਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਲੋੜਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਉਸਦੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਯਾ ਹੀ ਹੈ।’** ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਟਾਫ਼ ਦਾ ਵੇਰਵਾ, ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ, ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ

ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਪੀਚ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਖਾਲਸਾ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ। ਫਿਰ ੧੮੯੬ ਈ. ਨੂੰ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਈ ੧੮੯੭ ਈ. ਤੋਂ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਫਸਟ ਈਅਰ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ। ਇਹੋ ਹਵਾਲਾ ਪ੍ਰੋ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਨੇ 'The Singh Sabha and Other Socio-Religious Movement in The Punjab' ਦੇ ਪੰਨਾ ੭੯ ਉਪਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:- 'ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ੨੨ ਅਕਤੂਬਰ ੧੮੯੩ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਹਾਈ ਕਾਲਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਇੰਟਰ ਮੀਡੀਏਟ ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।' ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਤੀ ੨੨ ਫਰਵਰੀ ੧੮੯੦ ਈ. ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਨਲ ਡਬਲਿਊ. ਆਰ. ਐਸ. ਹਾਰਲਾਇਡ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਸਰਵਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪਾਸਾਰ ਲਈ ਸ. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਅਤੇ ਮਜੀਠੀਆ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ, ਉਪਰੰਤ ਸ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ, ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ, ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ, ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ, ਸ. ਰਾਜਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ. ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਕੱਤਰ ਮਿਸ. ਡਬਲਿਊ ਐਮ ਬਿਲ ਸਨ ਪਰ ਫਿਰ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ ਹੀ ਇਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਸਨ, ਆਪ ਦਸੰਬਰ ੧੮੯੨ ਤੋਂ ਮਾਰਚ ੧੯੦੨ ਤੱਕ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗਿ. ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰਿਆਂ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ 'ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ' ਦੇ ਕਈ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ, ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ, ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ, ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਦਿਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ, ਸ. ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਅਣਖੀ, ਸ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੱਢਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ. ਰਜਿੰਦਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਫੀਨਾ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਿੰ. ਡਾ. ਜੇ.ਸੀ ਓਮਨ

ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜੀ. ਏ ਵਾਦਨ ਤੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰਹੇ ਪਰ ਉਪਰੰਤ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ, ਸ. ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ, ਸ. ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਸ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੋਚ, ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹਨ। ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਦਾ ਇਕ ਪੱਖ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਈ ਮਣੀਆ ਸਿੰਘ ਦੀ ੧੯੦੧ ਈ. ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਅਨੁਸਾਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਜਦ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਕਾਲਜ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਲਿਖੀਆਂ (ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਜੀਵਨ ਕਥਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ) ਇਹ ੧੯੯੬ ਈ. ਦੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਸਕੱਤਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਕਥਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਇਕ ਦੋਹਰਾ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਉਸਤਤਿ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:-

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਧ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਗਟਯੈ ਆਇ॥
ਯਹ ਸੁਨ ਸਭ ਗੁਨੀਅਨ ਕੇ ਚਢਯੋ ਚਿਤ ਮੈਂ ਚਾਇ॥
ਆਇਸ ਪਾਇ ਸਕਤ੍ਰ ਕੀ ਰਚਨ ਲਗੇ ਸੁਭ ਗ੍ਰੰਥ॥
ਬਿਦਯਾ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇ ਜਨ ਯਹ ਪਾਵਨ ਪੰਥ॥
ਮੰਤ੍ਰੀ ਆਇਸ ਪਾਇ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਮਨਾਇ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਕੀ ਕਥਾ ਕਹੋਂ ਮਨ ਲਾਇ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿੰਨੀ ਉੱਚੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸਨ ਕਿ ਹਰ ਬੈਠਕ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਉਚੇਚ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਮਿਤੀ ੧ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੦੦ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੈਠਕ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤੇ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਤੇ ਦੀਵਿਆਂ ਵਾਲੀ ਆਰਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੋ ਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਦੀਪਕ ਜਗਾ ਕੇ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਇਕ ਪੁਰਖ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਇਕ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖ ਕੇ ਵੰਡਿਆ ਜਾਏ ਕਿ ਜੋ ਦੀਵੇ ਜਗਾ ਕੇ ਆਰਤੀ ਕਰਨੋਂ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਸੰਗਤ ਇਸੀ ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਜੋ ੬

ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੦੦ ਦੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੪ ਉਪਰ ਦਰਜ ਹੈ: 'ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਵਿਚ ਆਪ ਅਜੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਪਰ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਦੇਵੇ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਐਡੀਟਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਲਾਹੌਰ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦੇਵੇ ਅਰ ਉਸਨੂੰ ਖ਼ਾਲਸੇ ਵੱਲੋਂ ਹੁਕਮ ਦੇਵੇ ਜੋ ਆਰਤੀ ਦੇ ਨਿਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ, ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ।'

ਖ਼ੈਰ! ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵੱਲ ਪਰਤੀਏ ਤਾਂ ਇੱਕ ਕਬਿੱਤ ਮਿਤੀ ੨੩ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੯੩ ਦੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਪੰਨਾ ੮ ਉਪਰ ਗਿ. ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ। ਇਹ ਕਾਵਿ ਕਲਾ ਦਾ ਵੀ ਉੱਤਮ ਨਮੂਨਾ ਹੈ: ॥ ਐਡੀਟਰ ਦੀ ਅਸੀਸ ॥ ਕਬਿਤ ॥

ਜਾਗੇ ਅਬ ਭਾਗ ਮਨ ਵਧਯੋ ਅਨੁਰਾਗ,
ਮਾਨੋ ਆਏ ਗਯੋ ਫਾਗ ਫਿਰ ਨਈ ਰੁੱਤ ਆਈ ਹੈ ॥

ਹੰਸਨ ਸਮਾਨ ਸਿੰਘ ਸੋਭ ਰਹੇ ਜਿਤ ਕਿਤ,

ਮੰਗਲ ਕੇ ਬਾਜੇ ਬਜੇ ਸੁਖ ਦਾਈ ਹੈ ॥

ਮਨੋਂ ਮੈਂ ਹੁਲਾਸ ਸਭ ਹਾਸ ਮਰੋ ਬਿਲਾਸ ਕਹੋਂ,

ਪ੍ਰੇਮੀਉਂ ਕੀ ਘਟਾ ਚੜ ਚਾਰੇ ਦਿਸ ਛਾਈ ਹੈ ॥

ਕਾਲਜ ਕੇ ਹੇਤ ਆਜ ਫੂਲੇ ਨਰ ਨਾਰ ਜਿਤੇ,

ਖ਼ਾਲਸਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਯਾਤੇ ਦੇਵਤ ਵਧਾਈ ਹੈ ॥

ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਵਿਚ ਵੀ ਉਚੇਰੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਰਸਾਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਚੰਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਉਹ ਉਚੇਚ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਛਾਪਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਲਜ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ ਲੈਣ ਲਈ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ, ਰਈਸਾਂ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਚੰਦਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਇਦ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਮੌਤ ਉਪਰੰਤ ੨੫ ਸਤੰਬਰ ੧੯੦੧ ਈ. ਦੇ 'ਖ਼ਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ' ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਗੁਜਰਖਾਨ ਵੱਲੋਂ ਰਚੀ ਕਵਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਿਤ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦੀ ਹੈ:

ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਸਕੂਲੇ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਖੁਲ ਗਈ,
ਹੈ ਯੇ ਤੇਰਾ ਹੀ ਸਭੀ ਉਪਕਾਰ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ॥

ਦਸ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਕੋ ਬਸ ਜਾ ਬਜਾ ਰੋਸਨ ਕੀਆ,

ਧਰਮ ਦਾ ਤੂਨੇ ਕੀਆ ਪਰਚਾਰ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ॥

ਗਿ. ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤੂ ੬ ਸਤੰਬਰ ੧੯੦੧ ਉਪਰੰਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਯਾਦ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਮਿਤੀ ੧੫ ਮਈ ੧੯੦੪ ਈ. ਨੂੰ ਇਕ ਮਤਾ ਨੰ. ੧੪੨ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਇਕ ਹੋਣਹਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ 'ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ' ਦਿੱਤਾ ਜਾਇਆ

ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਚਾਰ ਪਰਚੇ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਸਿਲੇਬਸ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਹੋਣਹਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ- 'ਸਪੈਸ਼ਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪੰਜਾਬੀ' **Special Examination in Punjabi** ਫਿਰ ਇਸਦਾ ਲੋਗੋ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵਾਰਤਕ, ਪਿੰਗਲ, ਸਾਹਿਤਯ (ਸਾਹਿਤ) ਕਾਵਯ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ੇ ਸਨ। ੧੯ ਮਾਰਚ ੧੯੦੫ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ: 'ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਯਾਨੀ ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ, ਐਡੀਟਰ ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਜੀ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਪਰ ਇਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਿਖੋ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਚਲਾਣੇ ਦੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਵੇ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਦੀਆਂ ਥੋੜ੍ਹਾਂ ਕਿਕਰ ਪੂਰਨ ਹੋਣ। ਲੇਖ ਮਨ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਆਦਿਕ ਨਾਲ ਸਜਿਆ ਹੋਵੇ।'

ਸਾਲ ੧੯੦੯ ਦੀ 'ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ' ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪੱਧਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ: ਪਿੰਗਲ (ਛੰਤ ਰਤਨਾਵਲੀ-ਬਿਹਾਰੀ ਲਾਲ), ਵਿਆਕਰਨ (ਲਘੂ ਵਿਆਕਰਨ-ਭਾਈ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ) ਕਾਵਯ (ਰਾਣਾ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਹੀ ਤੇ ਬੁਲਬੁਲ, ਚੰਦਾਵਤੀ, ਹਨੂਮਾਨ ਨਾਟਕ), ਸਾਹਿਤ (ਸਭਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਬੋਧ, ਮੇਰਾ ਤੇ ਸਾਧੂ ਦਯਾ ਨੰਦ ਦਾ ਸੰਵਾਦ), ਗੁਰਬਾਣੀ (ਮਾਰੂ ਡਖਣੇ, ਬਾਰਾਂਮਾਂਹ ਤੁਖਾਰੀ, ਸਿਧ ਗੋਸਿਟ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ੨੭ਵੀਂ, ਕਬਿੱਤ ਪੜ੍ਹ ੩ ਤੋਂ ੫੫੬ ਤੱਕ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਪਰਚਾ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦਾ ਅਤੇ ਸੌ-ਸੌ ਅੰਕ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। 'ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਬੋਧ' ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:- 'ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਬੋਧ' 'ਚੋਂ ਦੋ ਛੰਦ ਦੇ ਕੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ 'ਇਹ ਛੰਦ ਦੁਰਗਾ ਭਗਤ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਦੇਵੀ ਪੂਜਕ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚੋਂ ਅਰ ਦੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਦੁਰਗਾ ਪੂਜਕ ਖੰਡਨ ਉੱਤੇ ਲਿਖੋ।'

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਾਹੌਰ' ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ 'ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ' ਇਥੋਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸਕੱਤਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਮਾਹ ਤੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤੂ ੬ ਸਤੰਬਰ ੧੯੦੧ ਤੱਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਸਕੂਲ ਦੇ ਹੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਨ, ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਚੱਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਪਰੰਤ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਗਿ. ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ੧੯੧੮ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਗਰਲਜ਼ ਸਕੂਲ ੧੯੩੦ ਈ. ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ੧੯੫੪ ਵਿੱਚ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਫਾਰ ਵੁਮੈਨ ੧੯੬੮ ਵਿੱਚ

ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਪਬਲਿਕ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ੧੯੮੪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਕੜਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਸ. ਸਤਿਅਾਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਸ. ਰਜਿੰਦਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਫੀਨਾ ਬਤੌਰ ਸਕੱਤਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਨਵੇਂ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ ਫਾਰਮੇਸੀ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ ਫਿਜ਼ੀਓਥੈਰੇਪੀ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (ਰਣਜੀਤ ਐਵੀਨਿਊ), ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਚਵਿੰਡਾ ਦੇਵੀ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਪਿੰਡ ਹੋਰ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ ਸਪੋਰਟਸ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਮੁਹਾਲੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਅਦਾਰੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ ਵੈਟਰਨਰੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿਖੇ ਇਸ ਸਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿੰਗ ਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਭਰ 'ਚੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਾਸ ਹੋਣਹਾਰ ੫੦ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣ ਕੇ ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਤਿਆਰੀ +੧, +੨ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵੀ.ਸੀ ਇਸਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰ. (ਡਾ) ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਬਰਾੜ ਇਸਦੇ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ੫੦ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਖਾਣਾ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਖਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਰਾਲਾ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਕੌਂਸਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਮਾਨ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਛੁੱਟੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਸਮੂਹ ਵਿਦਿਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ, ਸਟਾਫ ਮੈਂਬਰਜ਼, ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਨ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪੀਰੀਅਡ ਵੀ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਖਰੜੇ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਅਖਬਾਰ ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਲਈ ਵਡਮੁੱਲਾ ਖਜਾਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਜ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਡੁੱਲ੍ਹ ਮਾਹੌਲ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਤੱਤਸਾਰ ਵਜੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦਾ ਚਾਅ ਗਿ. ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਨਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਵੀ ਰਹੇ, ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੇ ਕੌਂਸਲ ਅਧੀਨ ਸਮੂਹ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ 'ਤੇ ਹਨ।

9815985559

ਕਿੰਨੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਭਰੀ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਡਾ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੋਮਲ

ਕਿੰਨੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਭਰੀ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਊਂ ਜਿਊਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਕਸ਼ਟਾਂ ਤੇ ਕਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚਾਂ ਕਾਬਜ਼ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਰੂਹ ਉੱਤੇ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕ ਸਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਾਣ, ਜੇ ਜੇ ਨਾ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਲ ਮਹਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇਹ ਆਕਰਸ਼ਣ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਰੁੱਠੇ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਦਿਲਕਸ਼ ਹੈ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ। ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਰੁੱਸਣਾ ਤੇ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦਾ ਮਨਾਉਣਾ। ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਦੇ ਨਾਜ਼-ਨਖ਼ਰੇ, ਤੱਕਣੀਆਂ ਮੋਹ-ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਭਰੀਆਂ ਤੇ ਅਦਾਵਾਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾ ਸਕਣਾ ਅਸੰਭਵ, ਦੋ-ਚਾਰ ਬੋਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਗਾਉਂਦੇ, ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਇਸੇ ਲਈ 'ਮਿੱਠੜੇ' ਅਖਵਾਉਂਦੇ।

ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸੰਝ ਤੀਕ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਤੋਂ ਅੰਤਲੇ ਪਹਿਰ ਤੱਕ ਜਿੱਥੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁੱਝ ਤਕਲੀਫ਼ ਦਿੰਦਾ, ਮਨ ਦਾ ਚੈਨ ਖੋਹਣ ਵਾਲਾ, ਤਪਾਉਂਦਾ, ਸੁਕਾਉਂਦਾ ਤੇ ਸਹਿਕਾਉਂਦਾ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ, ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ, ਡਾਢਾ ਸੁਖਦਾਈ ਵੀ ਪੱਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਜ ਜਿਹੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਸਲਣਾਂ ਉੱਤੇ ਪਰਦੇ ਪਾ ਸਕਣ ਦੀ ਜੁਰਅਤ, ਯਾਨੀ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਬਲ, ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਾਂ ਜਿਹੀ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਜੋ ਘੂਰਦੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਟਕਾਰਦੀ ਵੀ, ਫਿਰ ਆਪ ਹੀ ਅੱਗੇ ਹੋ ਉੱਗਲ ਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਪਲ ਬਾਲਾਂ ਵਾਂਗ ਇਕ ਰੱਜ ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੱਥੇ ਦੀਆਂ ਤਣੀਆਂ ਨਸਾਂ ਨਰਮ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੁਫੇਰਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਇਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਨਿਸ਼ਕਪਟ ਬਾਲ-ਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਰੰਗਤ ਵਾਲੇ ਖ਼ਿਆਲ ਖਹਿਤਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਮਸਲਨ ਇਹ ਇਕ ਭਾਵ ਰਾਹ ਮੱਲ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ:-

‘ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਮੀਂਹ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬਾਲ-ਹੱਥ ਬੁੱਕ ਵਿੱਚ ਭਰਨਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਹੱਥ ਪੁੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਦੇ ਸਿੱਧੇ। ਹੈਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਕਣੀਆਂ ਫੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਨਾ ਵਰ੍ਹਦਾ ਜਲ। ਹਾਂ, ਭਿੱਜੇ ਹੱਥ ਹੋਰ ਸੋਹਣੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਮੀਂਹ ਦੇ ਸਪਰਸ਼ ਨੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਖਿੜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿਵਾਏ ਧਰਤ ਤੋਂ ਮੀਂਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਸਾਂਭ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ।

ਧਰਤੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਜੰਮੇ ਦਰਖਤ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਪਏ ਹਨ। ਹੇਠਾਂ ਵੀ ਫੁੱਲ ਪੱਤੀਆਂ ਦੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ।

ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਚੁੱਗੇ ਕੋਈ, ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ? ਪੱਲਾ ਭਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਪੱਲੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ! ਬੱਸ ਨਿਹਾਰ ਲੈਣਾ, ਵੇਖੀ ਜਾਣਾ, ਹੈਰਤ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁੱਝ ਭੁੱਲੀ ਜਾਣਾ- ਇਹ ਅਜਬ ਰੱਜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ।

ਸਿੱਲ੍ਹੀ- ਸਿੱਲ੍ਹੀ ਮਿੱਟੀ ‘ਤੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਤੁਰਦਿਆਂ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਆ ਗਿਆ। ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ, ਮਹਿਕੀ ਮਹਿਕੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ, ਘਰ, ਕਿਆਰੀਆਂ, ਖੇਤ ਬਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ? ਸਭ ਕੁੱਝ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਹੀ ਪਲ ਅਚਾਨਕ ਸਭ ਕੁੱਝ ਉਵੇਂ ਹੀ ਛੱਡ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ...।’

ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੇ ਚਾਨਣ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕ ਵਾਂਗ ਲੁਕਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੁਹਜ ਦੀਆਂ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਕੀਹਦੇ ਹੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੇ।

ਜੀਹਦੀ ਜੰਨ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਚਾਅ ਮੱਤਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਲੀਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਦੇ ਦਿਲ ਨੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਦਹਿਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿਆਹ ਦੇ ਮੌਕੇ ਹੋਰ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ, ਵਿਆਹੋ-ਅਣਵਿਆਹੋ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ, ਕਿੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਾ ਸਜਦੇ ਹਨ। ਭਲਾਂ ਇਹ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਰੌਣਕਾਂ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗਣ।

ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਅਨੇਕ ਰੰਗ

ਫਲਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਿਰਜੇ ਹੁੰਦੇ। ਨਿਜ ਦੇ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਦਾਇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਬੜਾ ਕੁਝ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਦਾ ਹੈ। ਐਨਾ ਕੁੱਝ ਆਪਣੇ ਯਤਨਾ ਸਦਕੇ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਸਵੇਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੰਨ ਸਵੰਨ ਦੇ ਪੰਛੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕੀਲਵੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਚੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ।

ਫਿਰ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਰੋਣਕ ਵਧਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਪੂਰੇ ਲੈਸ ਹੋ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਲੋਕ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ। ਕੋਈ ਏਧਰ ਆਪਣੀ ਮੰਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਓਧਰ। ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਦ ਪੂਰੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਨੁਹਾਰ ਤੇ ਫੱਬਣ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਤੋਂ ਮੁੜ ਮੁੜ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੂਰੇ ਕਰਾਰ ਤੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਹੀ ਇਕਰਾਰਾਂ ਨਾਲ, ਘਰ ਦੀ ਦੇਹਲੀ ਟੱਪ ਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਦੇ ਭੀੜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਤੇ ਕਦੇ ਇਕੱਲੇ ਦਾ, ਇਉਂ ਵਹਿ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਸੜਕਾਂ ਉੱਤੇ ਵੱਗਦੇ ਜੀਵਨ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ।

ਕੋਈ ਤੇਜ਼, ਕੋਈ ਹੌਲੀ, ਕੋਈ ਵੇਗ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਸ਼ਾਂਤਚਿੱਤ ਹਰ ਝਾਕੀ ਦਿਲਚਸਪ। ਸੁਆਰੀ ਲਪਕ ਕੇ ਫੜਦੀ ਹੈ ਕੋਈ ਟਾਂਗਾ, ਬੱਸ ਜਾ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਤੇ ਫਿਰ ਸੰਭਲ ਸੰਭਲ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਆਪਣੀ ਮੰਜਲ ਦੇ ਨੇੜੇ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਝਾਕੀਆਂ, ਨਜ਼ਾਰੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ, ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਐਨੇ ਕਿ ਘਰ ਪਰਤ ਕੇ ਸਭ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੜਾ ਕੁੱਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੀਆਂ ਚਾਹਤਾਂ, ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੱਲ੍ਹ ਲਈ ਸੁਫਨਿਆਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਜਾਲ, ਕਿ ਇਕੋਰਾਂ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜੀ ਲਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਤਸੱਲੀਆਂ ਤੇ ਰੱਜ ਵੱਖ ਹੋਣਗੇ।

ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ ਲੱਦੀ ਪੌਣ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਕਿਥੋਂ ਲੱਦ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਇਹ ਸੁਗੰਧੀਆਂ?’ ਜਾਣੇ ਉੱਤਰ ਸੀ, “ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹਰ ਫੁੱਲ ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਮਹਿਕ ਵੰਡਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਜੋ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭੇਟਿਆ ਮੈਂ ਚੁੱਕੀ ਆਈ।”

ਫਿਰ ਪੁੱਛਣ ਨੂੰ ਸੀ, “ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਫੁੱਲ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਕਿੰਨਾ ਆਪਾ ਵੰਡਾਇਆ।” ਉੱਤਰ ਬੜਾ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ, “ਖੁਸ਼ਬੂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਮਚਾ ਕੇ, ਪਿੱਛੋਂ, ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਵੀ, ਕੋਈ ਫੁੱਲ

ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਜਤਾਉਂਦਾ। ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸੁਗੰਧ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਫੁੱਲ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦਿੱਤਾ ਸੋ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਹਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ।”

ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਸੋਹਣੀ ਹੈ ਤੇ ਵਸਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਫੁੱਲ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਵਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਦਾ ਗੁਮਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੋਜਾਂ ਸਦਕੇ ਅਸੀਂ ਬੀਤੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸੁੱਖ ਮਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜੀਵਨ ਲੇਖੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਹੁਣ ਵੀ ਅਨੇਕ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੋਹਣੀ ਵਾੜੀ ਵਾਂਗ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਆਪਣੀ ਧੁਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਲਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਫੁੱਲ ਮਾਲਾਵਾਂ ਪਾਵੇ ਜਾਂ ਕੀਰਤੀ ਗਾਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹਨ। ਮਾਲਾ ਫਿਰੇਗੀ ਤਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਮਣਕਾ ਤੁਰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਦੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਕਦੇ ਸੁੱਖ ਦਾ। ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਅਕੇਵੇਂ, ਬਕੇਵੇਂ, ਗਿਲੇ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ, ਕੁੱਝ ਸੱਚੀਆਂ ਕੁਝ ਐਵੇਂ ਦੀਆਂ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਚਾਅ-ਮਲਾਰੂ, ਦੁਲਾਰ, ਮੁਸਕਣੀਆਂ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀਆਂ ਸੀਤਲਤਾਈਆਂ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਕੁੱਤਾ-ਬਿੱਲੀ ਪਾਲਿਆਂ ਵੀ ਅੱਗੋਂ ਮਿਲਦਾ ਪਿਆਰ ਸਾਂਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਆਲਤਾਵਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਲੇਖਾ ਹੀ ਕਿਹਾ।

ਉਂਜਲੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨੀਏ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਮੈਲੇ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਵਕਫਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਧੋਣ ਤੇ ਨਿਖਾਰਨ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਹੱਥ ਉੱਤੇ ਹੈ ਉਸ ਨਿਸ਼ਠਾ ਦਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਹਿਰਨ ਉਂਜਲੇ ਹੀ ਹੋਣੇ ਹਨ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਲਝਣਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਡਾਢੀ ਤੱਸਲੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਝੰਡਿਆਂ ਦਾ ਝੁਲਣਾ ਇਸੇ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ।

ਜਿਉਣ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਕਤ ਦੇ ਓਹਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਪਈ ਹੈ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਸੋਹਣੀ ਕੁਤ ਕੁਤੀ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਪਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। “ਕੱਖ ਓਹਲੇ ਲੱਖ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।” ਖੋਦਿਆ ਪਹਾੜ ਤੇ ਨਿਕਲਿਆ ਚੂਹਾ ਦਾ ਸੱਚ ਵੀ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹੱਸਣ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

‘ਰਾਈ ਦਾ ਪਹਾੜ’ ਬਣਨ ਦੇ ਲੁਤਫ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ

ਹਨ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਕਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਿਰਜਦਾ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਇਹ ਭੇਤ ਅਜੀਬ ਤਣਾਉ ਵੀ ਜਨਮਦਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਧੀਰਜ, ਕੁੱਝ ਨਿੱਸਲਣ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖੇਤ ਵਿਚ ਫ਼ਸਲ ਬੀਜ ਕੇ ਫਿਰ ਉਡੀਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੋਂ ਅੰਕੁਰ ਫੁੱਟਣਗੇ।

ਫ਼ਸਲ ਦਾ ਵਧੀਆ ਜੰਮ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੀ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਹ ਲੁਕਣਮੀਟੀ ਇਉਂ ਸੋਹਣੀ ਖੇਡ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਪਰਦਿਆਂ ਤੇ ਓਹਲਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਸਭ ਕੁੱਝ, ਜੋ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹੈ, ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਘੜ ਕੇ ਇਕੋਰਾਂ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਿਊਂਟਾ ਔਖਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ? ਕਿਸੇ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ ਆਯੂ ਦੇ ਅਠਾਰਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਬਹੁਤ ਰੋਈ, ਪਿੱਟੀ, ਕੁਰਲਾਈ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੱਕ ਛੱਡ ਗਈ। ਭਲਾ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖਦਾਈ ਅੰਤ ਦਾ ਅਗਾਊਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਸਤਾਰਾਂ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਕਿਵੇਂ ਕੱਢਦੀ?

ਫੁੱਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ? ਪੱਤੀ ਪੱਤੀ ਲਾਹੁੰਦੇ ਜਾਈਏ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਗੰਢੇ ਦੇ ਪੱਤ ਲਾਹੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਵੀ ਹੱਥ ਖਾਲੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਜਾਣਿਆਂ, ਕੁਝ ਅਨੁਮਾਨਿਆਂ, ਇਕ ਝਾਕ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਹਾਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿਣ, ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਮੂੰਹ ਚਿੜਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣ, ਮੁੜ ਫਿਰ ਧੰਦੇ ਲੱਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੱਕੜੀ ਦਾ ਉੱਠਿਆ ਪਲੜਾ ਫਿਰ ਨੀਵਾਂ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਪਹਿਲੇ ਘਾਟੇ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਪੱਥਰ ਬਣਨੇ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਸ਼ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਇਕ ਭੇਤ ਆਪੂੰ ਬਣਾਏ ਓਹਲੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਪੱਤਾ ਵਕਤ ਆਉਣ 'ਤੇ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਕੱਜਣ ਤੇ ਉਘਾੜਨ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਸਤੁੰਲਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਸੁਹਜ ਜੱਗ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਚਾਅ ਨਾਲ ਉਘਾੜਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦਾ ਓਹਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆਕਰਸ਼ਕ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੱਜਣ ਹੇਠਲਾ ਸੁਹਜ ਤੇ ਕੁਹਜ ਦਾ ਰਲਾ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹੋ ਆਪਣਾ ਅਸਲ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚਾਂ ਅਮਿਤ ਹਨ। ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਲਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿੱਚਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕਾਇਲ ਕਰਨਾ ਲੋੜਦੀ

ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੂੜ ਤੇ ਕੁਸ਼ੱਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਤੋੜਦਾ ਹੈ, ਸੱਟ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਧੜਕਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ।

ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਖਿੱਚਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸਮਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਪਿਆਰੂਏ ਪਲ ਪਲ ਬਦਲਦੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਤੋਂ, ਭੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ, ਜਨੌਰਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਭਉਂਦੇ ਕੁੱਤਿਆਂ, ਬਿੱਲੀਆਂ ਤੋਂ ਖਿੱਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰੁੱਤ ਰੁੱਤ ਦੇ ਫਲ, ਫੁੱਲ, ਤਰਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਖਤ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਂਤ ਦੇ, ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਦੀਆਂ ਫੁਲਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਉੱਕਰੇ ਪਏ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖ ਲੰਮੇ ਸੰਘਣੇ ਹਨੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਚਾਨਣ ਵੱਲ ਖੂਬ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਗ਼ਲਤ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਫੁੱਟਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੱਚੀਂ ਸੁਖਾਲਾ ਸਾਹ ਆਉਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ, ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦੇ, ਜਿੰਨੇ ਹੁਣ ਵੇਖਣ ਤੇ ਜਾਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਹੋਰ ਕੀ ਕੁੱਝ ਕਰ ਵਿਖਾਉਣਾ ਹੈ, ਦਿਲਚਸਪੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਕਦੇ ਅਸੰਭਵ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੁਣ ਸਾਕਾਰ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ।

ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਨੰਗੇ ਧੜੰਗੇ ਬਾਲ ਤੇ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਜਾਗਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀ ਪੂੜ ਨਾਲ ਲੱਥ ਪੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਹ ਵੀ ਕਦੇ ਹੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਠਖੇਲੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਯਕੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਹਤਰ ਜਿਊਣ 'ਤੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਇਹ ਕੱਚੀਆਂ ਧਾਤਾਂ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਨਿੱਖਰੀਆਂ ਧਾਤਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਜਲੋਂ ਵਿਚ ਵੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਨੇ ਹੋਰ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਰ ਸਕਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਸੱਚ ਕਰ ਵਿਖਾਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਉਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ? ਤਦ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹਰ ਇਕ ਲਈ ਡਾਢੀ ਆਕਰਸ਼ਕ ਤੇ ਹੁਸੀਨ ਅਨੁਭਵਾਂ ਵਾਲੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਅਨਮਤੀ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦਾ ਗਲਬਾ

ਇੱਕਵਾਕ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ

ਹਰ ਧਰਮ, ਕੌਮ ਅਤੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ-੨ ਤਿਉਹਾਰ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਬੰਧਿਤ ਧਰਮ, ਕੌਮ ਅਤੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਲੋਕ ਹੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਿਮ ਕੌਮ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਹਿੰਦੂ, ਇਸਾਈ, ਜੈਨੀ, ਬੋਧੀ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਮੁਸਲਿਮ ਨਹੀਂ ਮਨਾਉਂਦੇ। ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਬੰਧਿਤ ਕੌਮ ਦੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ, ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਉੱਚਤਮ ਆਦਿ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਂ ਕੌਮ ਦਾ ਫਲਾਂ ਤਿਉਹਾਰ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤਿਉਹਾਰ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ, ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ, ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਦਿਵਸ, ਵਿਸਾਖੀ, ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ, ਕੌਮ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪੱਕੇ ਰਹਿਣ, ਦੇਸ਼, ਕੌਮ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਲੜ ਕੇ ਮਰਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਦੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਯੋਧਿਆਂ, ਸੂਰਬੀਰਾਂ, ਕੌਮੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਦਿਹਾੜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਅਨਮਤੀ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਚਾਅ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਤਿਉਹਾਰ ਜਿਆਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਖਤ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਵੀਨਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਣਵਾਦੀ ਸੋਚ ਅਧੀਨ ਵਰਤ, ਟਿੱਕਾ ਭਾਈ ਦੂਜ, ਰੱਖੜੀ, ਹੋਲੀ, ਲੋਹੜੀ, ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਜਾਣਦਿਆਂ ਬੁੱਤ ਪੂਜਾ ਬਣਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕ ਹਨ। ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ "ਰੱਖੜੀ" ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਦੀ। ਰੱਖੜੀ ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਹੈ 'ਰੱਖੜਾ ਬੰਧਨ'। ਭਾਵ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਧਾਗਾ। ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੀ ਕਲਾਈ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਹਰ ਸਾਲ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ

ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦਾ ਅਲਾਰਮ ਲਗਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਣ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਸਦੀ ਇੱਜ਼ਤ, ਆਬਰੂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਰਹੇਗਾ। ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਭਰਾ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਨਗਦ ਪੈਸੇ, ਗਿਫ਼ਟ ਆਦਿਕ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਬਲਾ, ਮਜ਼ਬੂਰ, ਨਿਮਾਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਦੇ, ਵੱਡੀ ਹੋ ਕੇ ਭਰਾ ਦੇ, ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤੀ ਉਪਰ ਹੀ ਟੇਕ ਰੱਖਣੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਨਿਮਾਣੀ, ਅਬਲਾ, ਨਿਤਾਣੀ, ਮਜ਼ਬੂਰ, ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮਰਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸਦੀ ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਸਾ ਸਮਾਜ ਜਿਸ ਵਿਚਲੇ ਅਖੌਤੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਗਲਤੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਨਸ਼ੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਜ਼ਹਿਰ ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾ-ਮੁਕੰਮਲ ਵਸਤੂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਔਰਤ ਨੂੰ ਬਘਿਆੜਨ ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, "ਇਨ ਬਾਘਨ ਤ੍ਰੈ ਲੋਕੀ ਖਾਈ।" ਐਸਾ ਧਰਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੱਕ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਮੁੰਡਾ ਜੰਮਣ ਤੇ ਤਾਂ ਢੋਲ ਢੱਮੱਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕੁੜੀ ਜੰਮਣ ਤੇ ਸੋਗ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ ਮਿਸਾਲ ਅੱਜ ਵੀ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਰੱਖਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਲੜਕੇ ਦੇ ਘਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਸਿਹਰੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋਲੋਂ ਧਰਮ, ਕਰਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਬਲਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸਨੂੰ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਮਰਦ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਵਰਗੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ, ਸ਼ੁਦਰ, ਪਸ਼ੂ, ਅਤੇ ਢੋਲ

ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਟਾਈ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ: ਢੋਲ, ਗਵਾਰ, ਸੂਦਰ, ਪਸ਼ੂ, ਨਾਰੀ, ਯਹ ਸਭ ਤਾੜਨ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ । (ਤੁਲਸੀ ਰਮਾਇਣ)

ਪਰ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਐਸੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਮਰਦ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਖਤ ਝਾੜ ਪਾਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ :

ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ, ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ ॥

(ਆਸਾ ਮ. ੧, ਪੰਨਾ ੪੨੩)

ਕਿ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਜਿਸਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਔਲੀਏ, ਸੂਰਬੀਰ, ਯੋਧੇ, ਵਿਦਵਾਨ, ਸੂਰਮੇ, ਫਿਲਾਸਫਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਉਹ ਆਪ ਮਾੜੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ? ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮਰਦ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਸਾਥ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਉਸ ਉਪਰ ਕੋਈ ਬੰਦਸ਼ ਨਹੀਂ । ਬੱਸ ਉਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਢਾਲਣਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਥੇ ਮੇਰੀਆਂ ਭੁਲਤ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਵੀਰ ਇਹ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੱਖੜੀ ਤਾਂ ਭੈਣ ਭਰਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ੯੦ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੀ ਜਿਆਦਾ ਲੋਕ ਰੱਖੜੀ ਨਹੀਂ ਬੰਨਦੇ, ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਘਾਟ ਹੈ ? ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਭਰਾ ਵੱਲੋਂ ਭੈਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ । ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ, ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਤਲਵਾਰ ਫੜ ਕੇ, ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਲਈ ਵੰਗਾਰ ਬਣਨ ਦਾ ਹੋਸਲਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਜਿਸਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲ ਵੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ, ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਲਈ ਜਿਊਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਫਸੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਹੀ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨੀ ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ । ਇਸਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਬਦਾਲੀ ਵਰਗੇ ਜ਼ਰਵਾਣੇ ਕੋਲੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ । ਤੀਜੀ ਗੱਲ ਕਿ ਜੋ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਕੋਲੋਂ

ਰੱਖੜੀ ਬਨਵਾਈ ਸੀ । ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਤਸਵੀਰ ਅਸਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਸਿਰਫ ਕਾਲਪਨਿਕ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਸ਼ਾਨਾ ਮੱਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਅਤੇ ਬੁਰਮਣਵਾਦੀ ਦਿੱਖ ਵਖਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਜਿਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਖੜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਨਾਉਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਨਿਰਾਦਰ ਤੁੱਲ ਹੈ । ਅਫਸੋਸ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਅਨਮਤੀ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਖਦਾਈ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰੱਖੜੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੀਹੜੇ, ਸੁੱਖ ਆਸਨ ਸਥਾਨ, ਗੋਲਕਾਂ ਆਦਿ ਤੇ ਵੀ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਜਲੂਸ ਕੱਢਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਦਕਿ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੱਸੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉਪਰ ਚਲਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੁਰਮਣਵਾਦੀ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਿਸਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਥਿਤ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਚਲਦੇ ਸਕੂਲ ਗੁਰੂ ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਜੋ ੧੨ ਅਗਸਤ ੨੦੦੮ ਦੀ ਸਪੇਕਸਮੈਨ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸੀ "ਗੁਰੂ ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖੜੀਆਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਇਆ" ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ਦੂਜੀ ਮਿਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਨ੍ਹਾ ਨੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਦਿਨ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਕੋਝਾ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣੇ । ਇਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਅਣਗਿਹਲੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਨਲਾਇਕੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਨਾ-ਵਾਕਫੀ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਪਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਬੱਚੇ-ਬੱਚੀਆਂ ਅਜਿਹੇ ਮਨਮਤੀ ਕਰਮ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣਗੇ । ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

98150-24920

ਗੁਲੜ ਪੀਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ, U.S.A

ਕੋਈ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਚਿਤਰਵੇ ਹੋਏ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਦਾ ਚਿਤਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਚਿੱਟੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਢੁਕਵੇਂ ਰੰਗ ਦੀ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ੇਡ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਜੋ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਉਹ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਆਦਾ ਆਕ੍ਰਸ਼ਕ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਸਫੈਦ ਪੇਪਰ ਉੱਪਰ ਵੀ ਤਸਵੀਰ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਸਹਿਜ ਦਿਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚੁਭਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਿਆਸੇ ਹੋਏ ਮਸੌਦੇ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਉਤਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੱਝ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਡ ਮਾਰਨ ਵਜੋਂ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਥਲੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਸਾਰ ਤੱਤ ਕੱਢਣਾ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸੁਖਾਲਾ ਰਹੇਗਾ।

ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦਰਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਟੀਚਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਲਾਗਲੇ ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਸ ਕਸਬੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਟੀਚਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਮੋਹਰਲੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਵਿਹੜੇ ਦੀ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਬੱਸ ਅੱਡਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿੱਥੋਂ ਮਿੰਨੀ ਬੱਸਾਂ ਤੇ ਟੈਪੂ ਆਦਿਕ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚੱਲਦੇ ਸਨ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇੱਥੇ ਛੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਖੋਖੇ ਬਗੈਰਾ ਖੱਲ ਗਏ। ਟੀਚਰ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕੋਲ ਰੋਣਕ ਮੇਲਾ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਤਰਫ਼ ਕੁੱਝ ਝਾੜ ਝੁੰਡੇ ਦਾ ਓਹਲਾ ਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਖੇਖਿਆਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਹੋਰ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮੁਸਾਫਿਰ ਕੰਧ ਨਾਲ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਉੱਥੋਂ ਉੱਠਦੀ ਗੰਦੀ ਬਦਬੂ ਨੇ ਟੀਚਰ ਦਾ ਜਿਊਣਾ ਦੁੱਭਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਵੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਇਸ ਬਿਪਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾਸਟਰ ਲਈ ਇਹ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਕਾਨ ਬਦਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨੇ ਹਟਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੇ ਨਰਮ ਜਿਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬੋਰਡ ਲਿਖ ਕੇ ਟੰਗਿਆ- “ਇਥੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨਾ ਸਖ਼ਤ ਮਨ੍ਹਾਂ ਹੈ।” ਕਿਸੇ ਨੇ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਾ ਲਿਆ। ਖਿਝ ਕੇ ਫਿਰ ਉਸਨੇ “ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਪੁੱਤ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗਧੇ ਕੇ ਪੂਤ ਇੱਥੇ ਨਾ ਮੂਤ” ਵਰਗੇ ਅਸੰਭਿਅਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਲੇ ਬੋਰਡ ਵੀ ਟੰਗੇ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਵਿਹਲੇ ਸਮੇਂ ਕੰਧ ਕੋਲ ਖਲੋ ਕੇ ਉਸਨੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਮੋਹਰੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਵੀ ਦੇਖ ਲਏ। ਉਸਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਨਾ ਹੋਈ। ਗੰਦੀ ਸਤ੍ਹਿਆਂਦ ਉਸਦਾ ਨੱਕ ਸਾੜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ।

ਇਸੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸਤ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਰਾਤ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆ ਗਿਆ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਈ ਉਸ ਪਾਸਿਉਂ ਹਵਾ। ਦੋਸਤ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀਆਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸੁਣਾਏ। ਇੱਕਲੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਦੀ ਹੀ ਬਦਬੂ ਨਹੀਂ, ਅੱਜ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਮਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਭੈੜੀ ਦੁਰਗੰਧ ਸਦਕਾ ਉੱਥੇ ਸਾਰ ਲੈਣਾ ਵੀ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਰੋਣ ਹਾਕੇ ਹੋਇਆ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ। ਟਾਰਚ ਲੈ ਕੇ ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਦੀ ਦੇਖਿਆ ਉੱਥੇ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਇੱਕ ਗਾਲੂੜ ਮਰੀ ਪਈ ਸੀ। ਰੰਬਾ ਕਹੀ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ, ਕੰਧ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਟੋਆ ਪੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਮੁਰਦਾ ਗਾਲੂੜ ਨੂੰ ਦੱਬਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਇਹ ਦੁਕੰਮਣ ਕਰਦਿਆਂ ਟੀਚਰ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ। ਉਸਨੇ ਮੁਸ਼ਕੜੀਏ ਹੱਸਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਆਖਿਆ- “ਲੈ ਮਿੱਤਰਾ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਕੱਟੇ ਗਏ! ਹੁਣ ਏਥੇ ਕੋਈ ਪਿਸ਼ਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।” ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਅਚੰਭੇ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, “ਉਹ ਕਿਵੇਂ”?

ਬੱਸ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕਰੀ ਜਾਹ, ਫਿਰ ਦੇਖੀਂ ਮਜ਼ਾ! ਦੋਸਤ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਜੁਗਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਕੇ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸਤ ਸੌ ਗਏ। ਦੋ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਟੀਚਰ ਤੇ ਉਸਦਾ ਦੋਸਤ ਆਪਣੇ ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਕੁਰਸੀਆਂ ਡਾਹ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਮਾਸਟਰ

ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਡੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਜਦੋਂ ਪਿਸ਼ਾਬ ਦੀ ਬਦਬੂ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਸੁਗੰਧੀਦਾਰ ਅਗਰਬੱਤੀਆਂ ਦੀ ਖੂਸ਼ਬੂ ਆਉਣ ਲੱਗੀ। ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਚਹਿਕ ਉੱਠੇ ਟੀਚਰ ਨੇ ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਦੀ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਝਾਕਿਆ, ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਚਿਰਾਗ ਬਾਲ ਕੇ ਧੂਫ ਧੁਖਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਤਾ ਜੇ, ਉੱਥੇ ਦੋਹਾਂ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਕਲਾ ਵਰਤਾਈ ਸੀ? ਮਰੀ ਹੋਈ ਗਾਲੂੜ ਨੂੰ ਦੱਬਦਿਆਂ ਟੀਚਰ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਸਕੀਮ ਫੁਰ ਗਈ। ਗਾਲੂੜ ਦੱਬ ਕੇ ਉਹਦੇ ਉੱਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਦਸ ਇੰਟਾਂ ਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉੱਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹਰਾ ਕੱਪੜਾ। ਗਾਰਾ ਮਿੱਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਕੁ ਮੰਜਿਆਂ ਦਾ ਥਾਂ ਲਿੱਪ ਦਿੱਤਾ। ਚਿੱਟੇ ਪੇਂਟ ਨਾਲ ਕੰਧ ਉੱਪਰ ਮੋਟੇ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ- "ਜੈ ਬਾਬਾ ਗਾਲੂੜ ਪੀਰ ਜੀ" ਕੁੱਝ ਦਿਨ ਲੰਘਣ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਸੇ ਗਾਲੂੜਪੀਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਤਰਲੇ ਮੱਛੀ ਹੋ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਖੜ ਦਿਮਾਗ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਇੱਥੇ ਆਪਣਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਰੱਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਰਗੜਿਆ। ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਧੁੰਮਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ ਬਾਬੇ ਗਾਲੂੜਪੀਰ ਦੀਆਂ। ਅਕਲ ਦਿਆਂ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਪਾਸ ਪੋਰਟਾਂ ਦੀਆਂ ਢੇਰੀਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਸੁੱਖਣਾ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਿਆ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਜਦ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਵਾਸਤੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇੱਕ ਭੰਗੀ ਪੇਸਤੀ ਇੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਬਣੀ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਜੇਬੁ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਮੂਰਖ ਦੀ, ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਬਾਬੇ ਗਾਲੂੜ ਪੀਰ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਣੀ ਬੈਠੇ ਵਿਹਲੜ ਨਸ਼ੇੜੀ ਦੀ। ਮੱਤਿ-ਹੀਣੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਅਤੇ ਬੇ-ਗੁਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਪੀਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੱਚੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ ਕੇ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਹੱਸ ਰਹੇ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਨਾ ਹੱਸ ਸਕਿਆ। ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਮੰਡਲੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਿਰਖ ਵਜੋਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਟੀਚਰ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਝੱਲਪੁਣਾ ਦੇਖ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਪਕੜ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ- ਉੱਥੇ ਲੱਗਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਿਆਂ 'ਚ ਜੁੜਦੇ ਇਕੱਠਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਕੁੱਝ ਦੱਸ ਦਿਆਂ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਉਸ ਨਗਾਰਖਾਨੇ 'ਚ ਸੁਣਨੀ ਕਿਹਨੇ ਸੀ? ਲੋਕਾਂ ਆਖਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪਾਗਲ ਮਾਸਟਰ ਸਾਡੇ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਹੇਠੀ ਕਰ ਰਿਹਾ

ਹੈ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਅਧਮੋਇਆ ਕਰ ਛੱਡਣਾ ਸੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ ਬਣਾ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰ ਕਰਵਾ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਉਜੱਤ ਬਾਗਾਂ ਦੇ ਗਾਲੂੜ ਪਟਵਾਰੀ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਹਾਵਤ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਸੁਣੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਜੂਨ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਘੱਲੂ ਘਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੈਤਰਿਕ ਪ੍ਰਾਂਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਐਸੀ ਕਲਜੋਗਣ ਹਵਾ ਚੱਲੀ ਕਿ ਉੱਥੇ ਹੁਣ ਗਾਲੂੜ ਨਿਰੇ ਪਟਵਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੀਰ ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਵੀ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉੱਝ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਪਰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਦੁਆਬਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਪੈਰ 'ਤੇ ਹਰੇਕ ਮੋੜ ਤੇ ਹਰੇਕ ਚੁਰਸਤੇ ਉੱਪਰ ਬੇ-ਅਬਾਦ ਪਈਆਂ ਕਬਰਾਂ, ਮੜੀਆਂ ਉੱਪਰ ਗੱਡੇ ਹੋਏ ਲਾਲ ਹਰੇ ਝੰਡੇ ਉਕਤ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਪੀਰ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਪਿੱਛੇ ਗਾਲੂੜ ਪੀਰ ਵਰਗੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਚਾਰ ਇੰਟਾਂ ਗੱਡੀਆਂ, ਚਿੱਟੀ ਕਲੀ ਫੇਰੀ ਝੰਡਾ ਗੱਡਿਆ, ਕਿਸੇ ਨਿਗੁਰੇ ਦੀ ਮੰਨਤ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਤੇ ਬੱਸ ਕਰਤੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਆਹ ਤੱਕਿਉ ਜ਼ਰਾ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਾਇਟੀ- ਬਾਬਾ ਝੁੰਡਾਂ ਵਾਲਾ, ਬਾਬਾ ਕੀਕੇ ਸ਼ਾਹ, ਬਾਬਾ ਭੰਗਾਰੀ, ਬਾਬਾ ਫਲਾਉਣੀ ਵਾਲਾ, ਬਾਬਾ ਸੁਕਰ ਨਾਥ, ਬਾਬਾ ਅੱਬਾ ਬੁਲੀ, ਬਾਬਾ ਰਾਊ, ਬਾਬਾ ਸ਼ਾਹ ਫਤੇ ਅਲੀ, ਬਾਬਾ ਕਰੀਮ ਮੂਲੇ, ਬਾਬਾ ਹਾਕਮ ਨੌਸ਼ਾਹੀ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਲ੍ਹਣ, ਬਾਬਾ ਸਿਰਲੀ, ਪੀਰ ਫਾਜ਼ਲ, ਬਾਬਾ ਲੱਭੂ ਤੇ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੀਤੋ ਸ਼ਾਹ! ਪਾਠਕ ਸੋਚਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਲਿਸਟ ਮਨ ਘੜ੍ਹਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਅਸਲ ਹੈ। ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਇਸੇ ਪੀਰ ਫਹਿਰਿਸਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਹਥਲਾ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸੁੱਤੀ। ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਆ ਕੇ ਵੀ ਦਿਲ ਦੀ ਤਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉੱਥੇ ਹੀ ਵੱਜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਬੜੇ ਗੌਰ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਲੰਧਰੋਂ ਛਪਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ੨੨ ਜੂਨ ੨੦੧੦ ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ ਵਾਲਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਂ ਸਫਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀਆਂ ਪੰਦਰਾਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਗਾਲੂੜ ਮਾਰਕਾ ਪੀਰਾਂ ਦੀਆਂ। ਦੁਆਬਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਈਜਾਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜੁੜਨ ਵਾਲੇ

ਬਾਕੀ ਸਫਾ ੨੩ ਤੇ

ਭੁੱਲੇ ਵਿਸਰੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਦਰਦ ਭਰੀ ਦਾਸਤਾਂ

ਇੰਜ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਾਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਨਵੰਬਰ ੧੯੯੭ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ (ਰਜਿ.) ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਦਫਤਰ ਸ਼ਾਮ ੭.੦੦ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ) ਸ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੰਦਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈਂ ਬੜੇ ਦਰਦ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੁਖੜੇ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂ ਵੀ ਵਗ ਤੁਰਦੇ। ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸ. ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਭੋਂਡ, ਪਿੰਡ ਰਜੂਰਾ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਚੰਦਰਪੁਰ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਕਲੀਗਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਉਸਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਸ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦਾ ਪਤਾ ਕਾਲਜ ਵਲੋਂ ਛਪੇ ਕਿਸੇ ਟ੍ਰੈਕਟ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਸਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਦਰਦ ਸੀ। ਠੰਡ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੰਥ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ। ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਾਤ ਉਹ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬੀਲੇ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ਸੁਣਾਏਗਾ। ਦਾਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਕੂਟਰ ਤੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਤੇ ਬਾਬਾ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਵੱਦੀ ਕਲਾਂ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਦੇ ਡੇਰੇ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਰਾਤ ਇਥੇ ਅਰਾਮ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕੌਮ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ”। ਤੁਸੀਂ ਡੇਰੇ ‘ਤੇ ਰਹੋ, ਜਿਤਨਾ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸ. ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਡੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ ਰੋਜ਼ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਕਬੀਲੇ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਉਹ ਸਚਮੁੱਚ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਬੀਲੇ ਦੀਆਂ ਬਹਾਦਰੀਆਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਭੁੱਬਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਸ ਇਤਨਾ ਹੀ ਦਰਦ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਲਈ। ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ੨੦-੨੫ ਸਾਲ ਤੋਂ ਦਰ ਦਰ ਭਟਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਭ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਪਾ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਥੱਕ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਭਰਿਆ। ਉਹ ਸਿਕਲੀਗਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਵਰਨਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ:- ਸੰਨ ੧੬੩੦ ਈ. ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਘੱਲ ਕੇ ਰਾਜਪੂਤ ਸਿਕਲੀਗਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਸੂਰਮਿਆਂ

ਨੂੰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਲੜ ਕੇ ਫਤਹਿ ਹਾਸਲ ਕਰਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਿਕਲੀਗਰ ਸਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਦੇ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਜਲਦੀ ਹੀ ਖੁੰਢੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿਕਲੀਗਰ ਘਰ ਘਾਟ ਛੱਡ, ਆਪਣਾ ਵਤਨ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਛੱਡ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ‘ਚ ਪੰਜਾਬ ਆ ਗਏ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਕਰ ਕਮਲਾ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ। ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਏ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਏ, ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਮੋਨੇ (ਰਾਜਪੂਤ) ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਕਲੀਗਰ ਅਖਵਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਕਲੀਗਰ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਸਿਕਲੀਗਰ ਨਹੀਂ। ਸਿਕਲੀਗਰ ਜਾਤ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਵਾਸੀ ਹਨ। ਉਹ ਲੁਹਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਕਲ (ਪਾਲਿਸ਼) ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਵੇਂ ਸਿਕਲ ਭਾਵ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿਕਲੀਗਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਸਿਕਲੀਗਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਲੋੜ ਪੈਣ ‘ਤੇ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਨਦਾਨੀ ਤਾਂ ਰਾਜਪੂਤ ਹੀ ਸਨ। ਸੰਨ ੧੬੯੯ ਈ. ਵਿੱਚ ਜਦ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਸੀਸ ਭੇਂਟ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਸ. ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਜੋ ਸਿਕਲੀਗਰ ਸੀ, ਗੈਂਡੇ ਦੀ ਢਾਲ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਟੁੱਟੇ ਭੱਜੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਿਕਲੀਗਰ ਹੀ ਸੀ। ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ (ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ) ਵਿੱਚ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦੋਨਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸਿਕਲੀਗਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਡੱਲੇ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਰਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਅਤੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿਕਲੀਗਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਹੁਣ ਜਦ ਭਾਰਤ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਉਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਸਿਕਲੀਗਰ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛ ਪ੍ਰਤੀਤ ਵੀ ਘੱਟ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਕਲੀਗਰ ਜਿਹੜੇ ਅਤਿ ਕਠਨ ਸਮੇਂ ਪੰਥ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ

ਘਰ ਘਾਟ ਛੱਡ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਵਤਨ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਆਏ ਸਨ, ਅੱਜ ਉਹ ਦਰ ਦਰ ਦੀਆਂ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਟੱਪਰਵਾਸੀਆਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਕਲੀਗਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹੁਣ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਆਂਧਰਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਕਲੀਗਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਤਨ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ, ਹਿੰਦੂ, ਮਰਹੱਟੇ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸਿਕਲੀਗਰ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਸਭ ਕੁੱਝ ਮਨ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਸੰਨ ੧੯੪੨ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਸ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਚਖੰਡ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਮਿਲ ਗਈ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਵੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਅਨਿਆਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਿਕਲੀਗਰ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਆ ਗਿਆ। ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਚੱਲ ਪਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਕਲੀਗਰ ਟੱਪਰਵਾਸ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਘਰੋਗੀ ਸਮਾਨ ਗਧਿਆਂ (ਖੇਤਿਆਂ) ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਕੰਮ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਘੱਗਰੀ ਪਹਿਨਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਹੁਣ ਸਲਵਾਰ ਤੇ ਕੁੜਤਾ ਪਾਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਅੱਗੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਅਨੰਦਕਾਰਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਕਲੀਗਰ ਹੁਣ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਰਸਮ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਪੂਰੀ ਅਰਦਾਸ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਿਤਨੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਰਦਾਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹਰ ਕਾਰਜ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਅਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਿਕਲੀਗਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਘੋੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਘੋੜਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਫਲਾਣੇ ਘਰ 'ਗੁਰੂ ਦਾ ਘੋੜਾ' ਹੈ। ਕਿਸੇ ਘਰ ਕੋਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪੋਥੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਘਰ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਿਉ। ਜਦ ਸਿਕਲੀਗਰ ਦੇ ਘਰ ਬੱਚਾ ਜਾਂ ਬੱਚੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ' ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਬੱਸ ਪੰਜ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ

ਕਰਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜ ਚੂਲੇ ਬੱਚਾ/ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਲਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਮਾਂ ਆਪਣਾ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਪਿਲਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਔਖੀ ਘੜੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਜਿਆਦਾ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਏ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਕਾਟ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸਭ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਵੋ ਤੁਹਾਡਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਭ ਰਲ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ੋ। ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਕਲੀਗਰ ਦਾ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ।

ਸਿਕਲੀਗਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪੂਰ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਤੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਆਂਧਰਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਛੇ ਕਰੋੜ ਸਿਕਲੀਗਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਕਲੀਗਰ ਤਨਖਾਹੀਆ ਜਾਂ ਪਤਿਤ ਨਹੀਂ। ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਹਨ। ਅੱਜ ਜਦ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਪਤਿਤਪੁਣੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਜ਼ੋਰਾਂ ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਕੇਸ ਕਟਾ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਐਨੇ ਭਿਆਨਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਿਕਲੀਗਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਜੰਗਲਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟਿਆਂ ਛੋਟਿਆਂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਝੁੰਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਨਪੜ੍ਹ ਤੇ ਗਰੀਬ ਹਨ। ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਨਹੀਂ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪੱਕੀ ਦੁਕਾਨ ਨਹੀਂ, ਰੁੱਖੀ-ਸੁੱਖੀ ਖਾ ਕੇ ਵੀ ਝੁੰਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਪਤਿਤ ਪੁਣੇ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਕਲੀਗਰ ਦਾੜੀ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪੰਥ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ, ਜਲੰਧਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਸਿਕਲੀਗਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤਿਆਗ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਿਕਲੀਗਰਾਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਰਕੇ ਕਿਧਰੇ ਸਿਕਲੀਗਰ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਇਸਾਈ ਨਾ ਬਣ ਜਾਣ। ਸਿਕਲੀਗਰ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ:- ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਸਿਕਲੀਗਰ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਉਸਾਰੇ ਜਾਣ। ੨੦੦-੨੦੦ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪੁਰਾ ਹਨ, ਸਿਕਲੀਗਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਰੇ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਸਾਡਾ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਸਿਕਲੀਗਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਕਈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਜਿਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਉਸਾਰੇ ਜਾਣ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ

ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸਣ। ਸਿਕਲੀਗਰ ਝੋਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਸਿਕਲੀਗਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਪੰਦੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿਵਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਿਲੀਗਰ ਜੰਦਰੇ, ਚਾਬੀਆਂ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਸਲਾ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਮੁਰਮੰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਹਨ। ਸ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਤਕਰੀਬਨ ੮-੯ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ, ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ, ਸ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਡਿਪਟੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸਪੀਕਰ, ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਸ਼੍ਰੋ. ਗੁ. ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਪੰਥ ਦਰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਟ੍ਰੈਕਟ “ਸਿਕਲੀਗਰਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ” ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਫਾ ੨੧ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦਰਦ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: “ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੇਵਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਥਾਂ ਥਾਂ ਖਿਚੀ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਿਕਲੀਗਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਹਾਂ।” ਸੰਨ

੧੯੯੮ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਪਰਤ ਗਏ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ, ਉਹ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈ “ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੌਂਪ ਰਿਹਾ ਹਾਂ”। ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਦੇ ਦਾਸ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੰਦਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਸ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬੇਰੰਗ ਚਿੱਠੀ ਆਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ‘ਜੇ ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹਾਂ, ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਬੇਵਸ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਤਾਏ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਿਲ ਟੁੰਬਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਬੜੇ ਦਰਦ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ, ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਲਿਖਦੇ, ਸੇਵਕ ਕੋਲੋਂ ਬੇਅੰਤ ਭੁੱਲਾਂ ਚੁੱਕਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਉਹ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ। ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ, ਸੇਵਕ ਦੀ ਇਹ ਆਖਰੀ ਚਿੱਠੀ ਹੈ।’ ਕਾਫੀ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਚਿੱਠੀ ਨਾ ਮਿਲੀ। ਦਾਸ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਚਾਨਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਪੀ. ਪੀ ਨੰਬਰ ਸੀ। ਸਬੰਧਤ ਸੱਜਣ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਮੇਰੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ਟੈਲੀਫੋਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗ ਪਏ “ਹੁਣ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੌਂਪ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।”

9855173732

ਸਫਾ ੨੦ ਦਾ ਬਾਕੀ (ਗਾਲੁੜ ਪੀਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ)

ਮਨ ਮਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਮੇਲਾ ਲਿਖ ਕੇ ਖਬਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਰੱਜ ਕੇ ਮਥੋਲ ਉਡਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਬਾਬੇ ਗਰਾੜੇ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਫਲਾਣੇ ਗਾਇਕ ਨੇ ਮੇਲਾ ਲੁੱਟਿਆ ਢਿਮਕੇ ਨੇ ਬਹਿ ਜਾ ਬਹਿਜਾ ਕਰਵਾਈ। ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ‘ਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਜ਼ਜ਼ਬਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ੨੨ ਜੂਨ ਵਾਲੇ ਉਕਤ ਪ ਸਫੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤਾਂ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਇਹ ਜਿਲ੍ਹਾ ਕਬਰ ਪੂਜਕਾਂ ਦਾ ਜਿਲ੍ਹਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਡਿੱਗੀਆਂ, ਢੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿੱਠਾਂ ਨਾਲ ਲਿਬੜੀਆਂ-ਤਿਬੜੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥੋਹ ਬਣੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ‘ਤੇ ਗੁੰਬਦਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਤਾਮੀਰ

ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੀ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਫ਼ੌਲ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖੌਤੀ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੇ ਨਾਂ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ? ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਮੈਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਹੈ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੱਥਰਾਂ, ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਣ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਮੁਸਲਿਮ ਧਰਮ ਵਿੱਚ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਸਖਤ ਹਦਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਮੜ੍ਹੀਆਂ, ਮਸਾਣਾਂ ‘ਤੇ ਸਿਰ ਨਾ ਨਿਵਾਵੇ। ਪਰੰਤੂ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ “ਝੁੱਡੂ ਦੇਸ ਦੁਆਬਾ ਮੁਢੋਂ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ‘ਚਾ ਪੁੱਜੇ’। ਕੀ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਫੇਰ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ? ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਜੀਣ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ, ਗਾਲੁੜ ਪੀਰਾਂ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਕਿਉਂ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲੋਂ, ਦਿਮਾਗ ‘ਤੇ ਛਾਅ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

001-408-903-9952

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਕਾਵਿ ਕਿਆਰੀ

ਕਿੱਧਰ ਗਿਆ ਸੱਭਿਆਚਾਰ

ਜੇ ਵਿਰਸੇ ਵਿੱਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਿੱਤਾ,
ਕੀ ਰੱਖਿਆ ਸਾਂਭ ਤੇ ਕੀ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਤੀਆਂ ਤੇ ਤ੍ਰਿੰਝਣਾ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਸਾਰ ਰਹੀ,
ਵੈਸਟਰਨ ਦੀ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਮਾਰ ਪਈ।

ਦਰੀਆਂ ਤੇ ਫੁੱਲਕਾਰੀਆਂ ਕਿਧਰੇ ਬਾਗ਼ ਨਹੀਂ,
ਗਾਉਂਦੇ ਲੋਕੀ ਘੋੜੀਆਂ ਤੇ ਸੁਹਾਗ ਨਹੀਂ।

ਭੁੱਲ ਗਏ ਆ ਪਿੰਡਾਂ, ਸੱਖਾਂ ਜੂਹਾਂ ਨੂੰ,
ਹੱਥੀ ਆਪੇ ਪੂਰਿਆ ਇੱਥੇ ਖੂਹਾਂ ਨੂੰ।

ਖੂਹਾਂ ਉਤੇ ਦਿਸਦੀ ਕੋਈ ਟਿੰਡ ਨਹੀਂ,
ਅਪਣੇ ਨਾਲ ਭਰੇ ਦਿਸਦੇ ਕਿਧਰੇ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ।

ਚਾਟੀ ਵਿੱਚ ਮਧਾਣੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਘੁੰਮੇ ਨਾ,
ਖਾਤਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਸਾ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਕੋਈ ਚੁੰਮੇ ਨਾ।

ਟੱਲੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ,
ਅਖਾੜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਘੁਲਦੇ ਕੋਈ ਮੱਲ ਨਹੀਂ।

ਹੁਣ ਸਾਰੰਗੀ, ਢੱਡ, ਅਲਗੋਜੇ, ਵੰਝਲੀ ਵੱਜਦੇ ਨਹੀਂ,
ਤੂੰਬਾ, ਚਿਮਟਾ, ਸੱਪ ਤੇ ਕਾਟੋ ਲੱਭਦੇ ਨਹੀਂ।

ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ, ਗਾਉਂਦਾ ਖਰਿਆਂ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ,
ਭੁਲਦੇ ਜਾਈਏ ਆਪਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਜਾਂ ਨੂੰ।

ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਦਿਲਦਾਰ ਬਿਨਾਂ,
ਕਾਹਦੇ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਸਲ ਨੁਹਾਰ ਬਿਨਾਂ।

ਕੋਈ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਇੱਥੇ ਟੋਰ੍ਹੇ ਤੇ ਸਮਲੇ ਦੀ,
ਰਣਜੀਤ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਆਲਮ ਤੇ ਯਮਲੇ ਦੀ।

ਡੋਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੁਰਦੀ ਕਦੇ ਕਹਾਰ ਬਿਨਾਂ,
ਚਰਖਾ ਰੋਂਦਾ ਵੇਖਿਆ ਹੁਣ ਮੁਟਿਆਰ ਬਿਨਾਂ।

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ
9876262642

ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੇ

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ,
ਦੇਖੋ ਕੀ ਕੀ ਚੰਨ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਨਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੋਈ,
ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਰੱਲ ਮਿਲ ਦੂਰ ਭਜਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਅਡੰਬਰ ਪਾਠਾਂ ਜਲੂਸਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ,
ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਵੀ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।
ਵਪਾਰੀ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਬਣ ਬੈਠੇ,
ਹਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਮੁਨਾਫਾ ਬਚਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਜਾਂ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਪਿੱਛੋਂ,
ਹਿਸਾਬ ਬੱਚਤ ਦਾ ਬਹਿਕੇ ਲਗਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਬਜਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਤੱਕ ਦਾ,
ਬਜਟ ਵਧਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਫਿਰ ਅਪਣੀ ਚੌਧਰ ਚਮਕਾਉਣ ਖਾਤਰ,
ਮਾਇਆ ਗੋਲਕਾਂ ਦੀ ਖੂਬ ਉਡਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਸਿੱਖੀ ਪਵੇ ਢੱਠੇ ਖੂਹ ਦੇ ਵਿੱਚ,
ਹੈਂਕੜ ਅਪਣੀ ਦੇ ਜਲਵੇ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਬਣ ਗਏ,
ਘੜੰਮ ਚੌਧਰੀ ਚੌਧਰ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਕਬਜਾ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜੋ ਕਰਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ,
ਉਹ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ ਲੋਕ ਖਿੱਚਕੇ ਲਾਹੁਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਸਲਾਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਨੂੰ ਦਰ ਕਿਨਾਰ ਕਰਕੇ,
ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਚੰਮ ਦੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਨਾ ਭੋਰਾ ਸ਼ਰਮ ਕਰਦੇ,
ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਜੂਤ ਖੜਕਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜਿਥੋਂ ਰੋਕਦੀ ਐ,
ਉਹੀ ਕਰਮ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਫੈਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਜੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਕੋਈ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਟੋਕ ਬੈਠੇ,
ਡੰਡਾ-ਡੋਰਾ ਚੁਕਵਾ ਤੁਰੰਤ ਭਜਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਹਜ਼ੂਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਛੁਡਵਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੋਂ,
ਜੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਖੁਦ ਦੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਜੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕੋਈ ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਦਏ ਪਹਿਰਾ,
ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਮਤੇ ਪਕਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਰਾਗੀ, ਵਾਡੀ, ਜੋ ਚਾਪਲੂਸੀ ਬਾਜ਼ ਹੋਵੇ,
ਹਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਐ 'ਸ਼ਿੰਦਰ',
ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਬ ਅਖਵਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ
9466266708

ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਸਾਈਏ

ਤੂਤੀ ਦੀ ਪੰਡ ਭੁੱਕੀ ਦੀ ਇੱਕ ਮੁੱਠ ਤੇ ਵਿਕਦੇ ਲੋਕੋ
ਕੀ ਪਉਣੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸਸਤੀ ਹੋਗੀ ਥੋਡੀ ਜ਼ਮੀਰ?
ਉਦੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ
ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਦਿਆਂ!
ਬੁੱਤੀਆਂ ਤੇ ਵਗਾਰਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਢੁਹੀ 'ਚ ਨਿਕਲੇ ਕੁੱਬ
ਗੰਦ ਢੋਹਦਿਆਂ ਨਿਕਲ ਜਾਏ ਉਮਰ
ਖੋਰੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੇ ਥੋਡੇ ਸਬਰ?
ਕੀਤੂ ਦੀ ਸੋਹਣੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਲੰਬੜਦਾਰ ਘਰੋਂ ਧਰੂਹ ਲਿਜਾਵੇਂ
ਆਂਢ ਗੁਆਂਢ ਜਾਗਦਿਆਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸੌਂ ਜਾਵੇ?
ਛੇ ਫੁੱਟ ਜਵਾਨ ਮੋਹਰੂ ਨੂੰ ਛੱਲੀ ਵਾਂਗ
ਕੁੱਟਦਿਆਂ ਦੇਖ ਤੁਸੀਂ ਬਣੇ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ
ਕਿਉਂ ਨੀ ਪੁਛਿਆ ਕਿਸੇ
ਅੱਖ ਚੁੱਕ ਦੇਖਣ ਦੀ ਏਨੀ ਸਜਾ?
ਕਪਾਹ ਦੀਆਂ ਛਿਟੀਆਂ ਨਾਲ ਝਰੀਟੇ ਰੁੱਖੇ ਚਿਹਰੇ
ਨਿਗੂਣੀ ਜੇਹੀ ਮਿਹਨਤ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮੰਗ
ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਕਿਉਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਾਫ਼ੀਆ ਤੰਗ?
ਬੇਜ਼ਮੀਨੀਆਂ ਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਬਾਈਕਾਟ
ਕਰਮਾਮਾਰੀਆਂ ਖੇਤਾਂ ਬੰਨਿਆਂ ਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਬੇਪੱਤ
ਉਲਟਾ ਵੇਹੜੇ ਆ ਕੇ ਜਮਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪੈਂਸ
ਥੋਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਯਾਦ ਆਵੇ
ਪਿੰਡ ਜਦੋਂ ਇਕ ਜੇਲ੍ਹ ਬਣ ਜਾਵੇ
ਕਿਉਂ ਏਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਯਾਦਾਸ਼ਤ
ਪੀੜੀ ਦਰ ਪੀੜੀ ਦਾ ਸਫ਼ਰ
ਸੀਰੀ ਦਾ ਪੁੱਤ ਸੀਰੀ ਹੀ ਕਿਉਂ ਜੰਮੇ
ਬੱਚੇ ਘੁੰਮਣ ਨੰਗ ਧੜੰਗੇ
ਕੁਝ ਤਾਂ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰੋ
ਰਾਜ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰੋ
ਆਓ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਸਮਤਾਂ ਆਪ ਬਣਾਈਏ
ਹੇਠੋਂ ਉਤਲੀ ਕਰ ਦਿਖਾਈਏ
ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਨਵਾਂ ਸਜਾਈਏ
ਇਕ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਵਸਾਈਏ!

ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸੇਵਾਲ
9888621205

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਗਜ਼ਲ

ਪਾਣੀ ਭਰੇ ਨੇ ਆਏ ਬੱਦਲ।
ਛੰਮ ਛੰਮ ਨੀਰ ਵਹਾਏ ਬੱਦਲ।
ਕਿਣਮਿਣ ਕਣੀਆਂ ਵਰਨੂ ਲੱਗੀਆਂ,
ਹਵਾਵਾਂ ਸੰਗ ਟਕਰਾਏ ਬੱਦਲ।
ਨੀਲੇ ਅੰਬਰ ਘਟਾ ਹੈ ਛਾਈ,
ਮੋਰਾਂ ਤਾਈਂ ਸਤਾਏ ਬੱਦਲ।
ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿੰਦੇ ਭਾਹੁੰਦੇ,
ਕਾਲੇ ਉਧੇ ਆਏ ਬੱਦਲ।
ਚਹੁੰ ਤਰਫ਼ ਹਵਾ ਦਾ ਚੱਕਰ,
ਖਿਲੀ ਬਹਾਰ ਲਿਆਏ ਬੱਦਲ।
ਹਰੀ ਭਰੀ ਫੁੱਲਵਾੜੀ ਸੋਹਣੀ,
ਗੜ੍ਹ ਗੜ੍ਹ ਕਰਦੇ ਆਏ ਬੱਦਲ।
ਮੋਰ ਪਪੀਹੇ, ਤਿਲੀਅਰ-ਭੁੰਡੇ,
ਕਰਦੇ ਹਾਏ! ਹਾਏ! ਬੱਦਲ
ਕਣੀਆਂ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਨਜ਼ਾਰੇ,
ਨੈਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਏ ਬੱਦਲ।
ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਹੈ,
ਮਹਿਕਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਬੱਦਲ।
ਹੁਸਨ ਰੂਪ ਦੀ ਚੜ੍ਹੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ,
ਜਿਉਂ ਹੀ ਨੀਰ ਵਰ੍ਹਾਏ ਬੱਦਲ।
'ਆਜ਼ਾਦ' ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਿਆਰੀ,
ਗੀਤ ਪਿਆਰ ਦੇ ਗਾਏ ਬੱਦਲ।

ਰਣਜੀਤ ਆਜ਼ਾਦ ਕਾਂਝਲਾ
9041748241

ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੀ ਵੈੱਬ ਸਾਈਟ:
www.bhaiditsinghpatrika.com ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੀ ਵੈੱਬ
ਸਾਈਟ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੰਕ ਵਾਰ
ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ upload ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ
ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਸਬੰਧੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ
ਸਬੰਧੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ
ਸਬੰਧਿਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਰਾਹੀਂ
ਪ੍ਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਕ

ਗੋਬਿੰਦ ਭੱਜਦਾ ਨੱਠਦਾ ਕੋਲ ਆਇਆ,
ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਅੱਜ ਹੋ ਗਈ ਦੇਰ ਬਾਪੂ।
ਐਪਰ ਦੱਸ ਇਹ ਭੀੜ ਕਿਉਂ ਜੁੜੀ ਹੋਈ,
ਕੌਣ ਬੈਠੇ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਨੇ ਘੇਰ ਬਾਪੂ।
ਚਿਹਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਖਣੇ ਬੋਲਦੇ ਨੇ,
ਜਿਵੇਂ ਵਰਤਿਆ ਕੋਈ ਹਨੇਰ ਬਾਪੂ।
ਨੈਣ ਨੇਰ ਦੇ ਭਰੇ ਇਉਂ ਦੇਖਦੇ ਨੇ,
ਲੈਣ ਆਏ ਜਿਉਂ ਤੈਥੋਂ ਸਵੇਰ ਬਾਪੂ।

ਭਾਵੇਂ ਨਿੱਕਾ ਹਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ,
ਹੰਝੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ ਬਾਤ ਕੋਈ।
ਇਹ ਤਾਂ ਕੁੰਗੜੇ ਠਰੇ ਹੋਏ ਇਉਂ ਬੈਠੇ,
ਜਿਵੇਂ ਦਿਨੇ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਰਾਤ ਕੋਈ।
ਇਹ ਤਾਂ ਭਟਕਦੇ ਰਾਹੀਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਲਗਦੇ,
ਲੈਣ ਆਏ ਨੇ ਤੇਰਾ ਜੋ ਸਾਥ ਕੋਈ।
ਝੋਲੀ ਅੱਡੀ ਹੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਫ ਦੱਸੇ,
ਜਿਵੇਂ ਭਾਲਦੇ ਤੈਥੋਂ ਸੋਗਾਤ ਕੋਈ।

ਬਖਸ਼ ਰੱਬ ਦੀ ਅਸਾਂ ਤੇ ਬੜੀ ਭਾਰੀ,
ਤੇਰੇ ਦਰ ਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਾਪੂ।
ਪਿਆਰ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਦੇਈਂ ਜਾ ਨਾ ਦੇਈਂ,
ਐਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਈਂ ਨਾ ਮੋੜ ਬਾਪੂ।
ਠੀਕ ਆਖਦੈਂ ਮੇਰੇ ਮਾਸੂਮ ਬੇਟੇ,
ਹੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਆਏ।
ਥੱਕੇ ਟੁੱਟੇ ਵੀ ਰਾਹੀ ਇਹ ਹੈਨ ਨਹੀਂਓ,
ਦੋ ਕੁ ਪਲ ਇਹ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਬਹਿਣ ਆਏ।

ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਦੇਣ ਆਏ,
ਮੈਥੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਲੈਣ ਆਏ।
ਫਿਰਦੇ ਭਟਕਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠਾਂ,
ਗੱਲਾਂ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਐਪਰ ਨੇ ਕਹਿਣ ਆਏ।
ਫਿਰਦੇ ਭਾਲਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਮਰਦ ਐਸਾ,
ਜਿਹੜਾ ਭੜਕਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਠਾਰ ਦੇਵੇ।

ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਉਜੜਦੇ ਚਮਨ ਤਾਈਂ,
ਅਪਣੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਬਹਾਰ ਦੇਵੇ।

ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਸਿਦਕ ਦਾ ਲਾ ਮੋਢਾ,
ਲੱਖਾਂ ਡੁੱਬਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਤਾਰ ਦੇਵੇ।
ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਏ ਜੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ,
ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਜਾਨ ਵੀ ਵਾਰ ਦੇਵੇ।
ਕੌਣ ਕਿਸੇ ਦਾ ਏਸ ਜਹਾਨ ਅੰਦਰ,
ਏਥੇ ਸਮਝਦਾ ਦੂਜੇ ਦਾ ਦਰਦ ਕਿਹੜਾ?
ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਸੂਮਾਂ ਦਾ ਬਣੇ ਰਾਖਾ,
ਦੱਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ਮੈਂ ਮਰਦ ਕਿਹੜਾ?

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕੀ ਹੈ,
ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਇਹ ਮਹਿਮਾਨ ਕਿਹੜੇ?
ਕੌਣ ਜ਼ਾਲਮ ਹੈ ਅਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਕਿਹੜਾ,
ਕੌਣ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਹੈਵਾਨ ਕਿਹੜੇ?
ਅਜੇ ਛੋਟਾ ਹਾਂ ਖੇਡ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਮੈਨੂੰ,
ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਅਜੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਕਿਹੜੇ?
ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਐਪਰ ਮੈਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ,
ਏਸ ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਹੈਨ ਇਨਸਾਨ ਕਿਹੜੇ?

ਮਰਦ ਉਹ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਰਦ ਸਮਝੇ,
ਦੁੱਖ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਜਰਨ ਜਾਣੇ।
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਰੇ ਕੰਗਾਲ ਭਾਵੇਂ,
ਝੋਲੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਭਰਨ ਜਾਣੇ।
ਖਾ ਖਾ ਰੋਟੀਆਂ ਢਿੱਡ ਨਾ ਭਰੀ ਜਾਵੇ,
ਕੁਝ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਕਰਨ ਜਾਣੇ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਜੱਗ ਸਾਰਾ,
ਮਰਦ ਉਹ ਜੋ ਦੂਜੇ ਲਈ ਮਰਨ ਜਾਣੇ।
ਕਿੱਥੇ ਜਾਣ ਇਹ ਅੱਡ ਕੇ ਝੋਲ ਆਪਣੀ,
ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਵੇ।
ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਕਰੀਂ ਨਾ ਫਿਕਰ ਬਾਪੂ,
ਜਾਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਦੇ।

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਨਾਭਾ
9988018550

ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ

ਗਿਆਨੀ ਧਰਮ ਸਿੰਘ

ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ, ਲੋਕ ਰਾਜ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜੇਹੀ ਸੋਚ ਨੇ ਜਨਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ। ਹਰ ਸੂਬੇ, ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਰਖੀ ਰਾਜਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਨਤਾ ਦੀ ਹਰ ਦਿਲੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰ ਸਦਕਾ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੁਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਨਤਾ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਸ਼ਾ ਰਸਾਤਲ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਭਿਆਨਕ ਸੀ- ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਹਨੇਰੇ ਹੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ 'ਪੰਜ ਪਰਵਾਣੀ' ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ। ਮਨੁੱਖੀ ਏਕੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੂਜਾ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ। ਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜ ਪਰਵਾਣੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਸੂਲਾਂ ਸਦਕਾ ਹੀ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਅਰੰਭ ਹੋਈ। ਆਪਣਾ ਭਲਾ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਭਲਾ, ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਲਾ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੰਗਿਆ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਲੋਕੀਂ ਬੁਰਿਆਈ ਦਾ ਬਦਲਾ ਬੁਰਿਆਈ ਵਿਚ ਦੇਣਾ ਸਹੀ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਹੈ:-

.... ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ, ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹੰਢਾਇ॥

ਸਿੱਧੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੰਸਾਰ, ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਖੇਤ੍ਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਵੇਖਣ ਦਾ ਏ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਰੂਹਾਨੀ, ਜਿਸਮਾਨੀ, ਧਾਰਮਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ। ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਹਰ ਪੱਖ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਬਹੁਪੱਖੀ ਵਿਸਤਾਰਪੂਰਵਕ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਿਮ ਜਾਂ ਇਸਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸਗੋਂ ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਏ। ਗੱਲ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੱਲ ਮਨੁੱਖੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਏ। ਗੁਰਮਤਿ ਮਜ਼ਹਬ ਪੱਖੀ

ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ ਏ। ਇਥੇ "ਐ ਸਿੱਖੋ! ਐ ਹਿੰਦੂਓ! ਐ ਮੁਸਲਮਾਨੋ! ਜਾਂ ਐ ਈਸਾਈਓ!" ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਮਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹਨ। ਮਨ ਹਰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਏ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਗੁਰਬਾਣੀ। ਅਧੂਰੇਪਣ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੁਦੱਈ, ਗੁਰਮਤਿ ਹੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਹੀ ਏ। ਸੰਜਮੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚੋਂ ਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ। ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੇ ਪਾਖੰਡਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਇਥੋਂ ਹੀ ਉਪਜਿਆ ਏ। ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਜਨਮ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਏ। ਲਕੀਰ ਦੀ ਫਕੀਰੀ ਇਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ।

ਮੱਖੀ ਤੇ ਮੱਖੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਚੀਤ ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਉਂਦੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਪਗਡੰਡੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਏ, ਜੀ.ਟੀ ਰੋਡ, ਲੋਕ ਮਾਰਗ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਜਿਸ 'ਤੇ ਤੁਰਿਆਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ, ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲੇ ਮਕਸੂਦ ਤੇ ਪੁੱਜ ਸਕਦਾ ਏ। ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਹੀ, ਰੂਹਾਨੀ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਏ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਾਰਕ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ? ਸਾਡੇ ਭਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਡਾ ਵੀ ਭਲਾ ਏ। ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਹਿੱਤ ਆਰੰਭ ਹੋਏ, ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਭ ਹੋਵੇ?

ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਨੰਨਾ ਟੋਕੇਗਾ? ਮਾਨਸਿਕ ਅਨੰਦ ਲਈ ਸੱਚ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਏ ਤੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟਤਾ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਏ। ਸੰਜਮੀ ਜੀਵਨ ਬਣਾਉਣਾ ਈ ਸੰਤ ਤਾਈ ਏ, ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਖੰਭ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ? ਝੂਠ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਰਹਿਤ, ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਹਰ ਸਥਾਨ- ਸੱਚ ਖੰਡ ਏ।

ਬਾਕੀ ਸਫਾ 33 ਤੇ

ਕੁਮਾਪੇ

ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਹਿਰਾਵਾਲਾ

ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਪੈਦਲ ਤਹਿ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਮੰਤਵ, ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੈਰ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੀ ਇਹ ਘਟਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਇੱਕਲੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਫੋਨ ਦੇ ਮੈਮਰੀ ਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀਆਂ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਈਅਰ ਫੋਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਤੇ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਆ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਚਾਕੂ ਵਿਖਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ “ਕੱਢ ਦੇ, ਜੇ ਕੁੱਝ ਵੀ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ” “ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਬਣਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ”, ਪੰਜ ਦਾ ਨੋਟ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ, ਦਸ ਦਾ ਨੋਟ ਕਦੇ ਕਦੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਤੇ ਸੌ ਦਾ ਨੋਟ ਅਚਾਨਕ ਕਿਸੇ ਲੋੜ ਲਈ, ਜਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਤੋਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ ਪਰਚੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਕੁੱਲ ਇੱਕ ਸੌ ਪੰਦਰਾਂ ਰੁਪਏ। “ਆਹ ਫੋਨ ਦੇ ਦੇ”। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਫੋਨ ਮੇਰੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਨਿਤਨੇਮ ਸੁਣਨ ਲਈ ਬਾਹਰੋਂ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਬਾਨੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਤੇ ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਇਹਦਾ ਕੀ ਮਿਲੇਗਾ ੫੦੦-੭੦੦ ਰੁਪਏ, ਉਹ ਤੂੰ ਮੈਥੋਂ ਕੱਲ ਲੈ ਲਈਂ, ਏਸੇ ਵੇਲੇ। ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕੜਾ ਪਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਰਨਾ ਵਲ੍ਹੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨੋਟ ਖਿੱਚ ਲਏ ਅਤੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੋਟ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਬਾਕੀ ਵਾਪਿਸ ਕਰਕੇ ਖਿਸਕ ਗਿਆ।

ਉਸ ਦਿਨ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਛਾਇਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਆਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਮਦਰਦੀ ਹੋਣ ਲਗੀ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਹਲਾਤਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਸੌ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੰਜ ਸੌ ਦਾ ਨੋਟ ਰੱਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਦੀ

ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜ ਸੌ ਦਾ ਨੋਟ ਉਹਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਏੱਕ ਪਰਚੀ ਜਿਸ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇ ਕਿਤੇ ਅਚਾਨਕ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਲਵੇ। ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਗੋਡੀ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਹੇ ਪਿਆ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਗਾਹੇ ਬਗਾਹੇ ਅਚਾਨਕ ਆ ਵਿਚਰਦਾ।

ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰੇਂ ਬਾਅਦ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ। ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਣਪਛਾਤਾ ਜਿਹਾ ਗਭਰੂ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਥੋੜਾ ਚਿਰ ਰੁਕ ਕੇ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ, “ਸਰ ਮੈਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ” ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਸੋਹਣੀ ਪੱਗ ਸਜਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਾਂ, ਹਾਂ ਆ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਏ।

ਸਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਝ ਪੈਸੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਜਰੂਰੀ। ਪੈਸੇ ਕਿੰਨੇ? ਜੀ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ। ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਕਾਫੀ ਰਕਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਰਿਟਾਇਰ ਬੰਦਾ ਹਾਂ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਏਨੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਪੈਸਾ ਲਗਣਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੈਸੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਬਦਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜੀ, ਮੈਂ ਨਸ਼ੇ ਤੇ ਖਰਚੇ ਸਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੁਹਡੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇੰਝ ਕਿਉਂ ਸੋਚਿਆ? ਜੇ ਤੂੰ ਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹਦੀ ਕੀ ਲੋੜ? ਜੀ ਜੇ ਨਸ਼ਾ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਉਧਾਰ ਦਾ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਕੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ਾ ਦੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਵੀ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਛਲਾ ਹਿਸਾਬ ਨੱਕੀ ਕਰ, ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਇਹ ਪੈਸੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾ ਸਕਾਂ। ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਦਿਲੋਂ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਕਿ ਕੁਰਾਹੇ ਪਿਆ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਰਾਹ ਤੇ ਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਫੜਾਏ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ “ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਉਹਨੂੰ ਦੇ ਦਈਂ ਤੇ ਪੰਜ ਸੌ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲੈ”। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਰੱਖ ਲੈ ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੱਸ, ਪੁੱਤਰਾ, ਤੂੰ ਇਸ ਰਾਹ ਪੈ ਕਿਵੇਂ ਗਿਆ, ਤੇਰੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਹੈ ਨਹੀਂ? ਜੀ ਇੰਜ ਹੀ ਸਮਝ ਲਓ। ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸ ਅਸਲ ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ? ਜੀ ਸਾਰੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਾ ਹੋਣ ਵਰਗੇ, ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ। ਜੀ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਏਥੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਫਾਦਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿੱਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਹਨ। ਚੰਗਾ ਪੈਸਾ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਫਸਟ ਆਉਣ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿੰਡੋਂ ਦੂਰ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਡਿਪਲੋਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੈਂ ਪਾਸ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਉਂ? ਇੱਕ ਸਾਲ ਹੋਰ ਲਾ ਕੇ ਕੰਮ ਤੇ ਲਗਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਕਾਲਜ ਦੀ ਫੀਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਾਂ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਆਹ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ? ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁੱਝ ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਜਦ ਪਿੰਡ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਤੋਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਮੰਗੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਿੰਨੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦਈਂ ਦੇ ਨੇ, ਲੈ ਜਾ। ਏਨੇ ਪੈਸੇ ਕੀ ਕਰਨੇ ਨੇ, ਪੈਸੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ, ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਕਮਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਪਤੈ ਜਿਹੜੀ ਮਿਹਨਤ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਉਪਰਲੀ ਕਮਾਈ ਬਾਰੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਚੂਸ ਕੇ ਇਹ ਪੈਸਾ ਇੱਕਠਾ ਕਰ ਰਹੇ ਓ। ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਥੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਹੀ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਹੀ ਦੇ ਦਿਓ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦ ਛਾਪਾ ਪੈ ਜਾਏ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇ। ਮੇਰੇ ਮੂਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਯਾਰ ਦੋਸਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਭਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਇੱਕਠੀ ਕੀਤੀ ਦੌਲਤ ਬਾਰੇ ਦਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਛਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਸੀ। ਦਫਾ ਹੋ ਜਾ ਮੁੜ ਕੇ ਸ਼ਕਲ ਨਾ ਦਿਖਾਈ। ਮੇਰੇ

ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਵੇਖਦੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਕੁੱਝ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਮੈਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸਾਂ, ਦੋ ਸਾਲ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕਾਲਜ ਛੱਟ ਗਿਆ, ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ। ਨਸ਼ੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਛੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਗਈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਕੌੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਉ ਕੋਲ ਵਾਧੂ ਪੈਸਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਖਰਚ ਕਰਾਂ। ਉਹ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੈਸਾ ਹੈ ਹੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਐਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

ਚੱਲ ਛੱਡ ਇਹਨਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸਾਰ ਵਹਿਗੁਰੂ ਤੈਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾਵੇ, ਅਗਲੇ ਹਫਤੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੀ, ਇੱਕ ਜਰੂਰੀ ਕੰਮ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜ ਦਾ ਨਾਂ ਪੁਛਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਗੋਡੀ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਉਹਦੇ ਕਾਲਜ ਗਏ, ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਂ ਕੱਟਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਤੇ ਬਕਾਇਆ ਫੀਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ। ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਗਲੇ ਹਫਤੇ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਆਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟ ਟਾਈਮ ਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਫੀਸ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਮੰਗਣ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ, ਵੈਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਪੈਸੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਕੁੱਝ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ? ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਉਸਦੀ ਬੇਵਸੀ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਹਉਂਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਝਲਕ ਰਹੀ ਸੀ।

ਠੀਕ ਹੈ ਛੁੱਟੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਕਾਲਜ ਅਟੈਂਡ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਫੀਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਬਕਾਏ ਆਪਣੀ ਦਸਵੰਧ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕਠੀ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੋ ਮੇਰੀ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਰਕਮ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਫੀਸ ਤੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੇ ਖਰਚੇ

ਲਈ ਦਿਆਂਗਾ, ਜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਰਚਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟ ਟਾਈਮ ਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕਰੇਂਗਾ।

ਚੰਗੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਪੈਸੇ ਕਿਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿਦ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਏ ਜੋ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਲੋੜਮੰਦ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਤੇਰਾ ਉਹ ਚਾਕੂ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਮੇਂ ਵਿਖਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੀ ਉਹ ਬਾਕੀ ਲਫਜ਼ ਉਹਦੀ ਜਬਾਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ, ਬਈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਂਜ ਹੀ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਵੀ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦੈ, ਹੈ ਨਾ- ਤੇ ਤੇਰੇ ਚਾਕੂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹਥਿਆਰ ਹੈ ਇੱਕ - ਕਿਰਪਾਨ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਘਬਰਾਹਟ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਲੈ, ਤੇਰਾ ਹਥਿਆਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤੇਰੇ ਸੰਗ ਰਹੇਗਾ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੁਣ ਪੂਰਨ ਸਿੱਖ ਹੈਂ ਹੀ, ਸਿੰਘ ਸੱਜ ਜਾ, ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੋੜੇਗਾ। ਉਹਨੇ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਕਿਹਾ, ਹੱਛਾ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਹੁਕਮ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁਛਣ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬੇਟਾ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਆਇਆ। ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਾਫੀ ਵੱਧ ਗਿਆ? ਜੀ ਨਹੀਂ ਅਜਿਹੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਸ ਵੈਸੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ ਏਨੇ ਦਿਨ, ਕੁੱਝ ਇੱਧਰ ਉੱਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਜਾਣ ਲੱਗਾ, ਉਹ ਕੁੱਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੁੱਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ- ਬੇਝਿਝਕ ਕਹੋ। ਜੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਹ ਫਿਰ ਰੁੱਕ ਗਿਆ, ਪਰ ਕਿ, ਜੀ ਮੇਰੇ ਜਾਣ ਪਹਿਚਾਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਆਈ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬਿਤਾਉਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ, ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਇਕੋ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਹ

ਕਹਿ ਗਿਆ। ਠੀਕ ਹੈ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਉਹਦੇ ਘਰ ਦਾ ਨਾਂ ਪਤਾ ਦੇਈਂ ਮੈਂ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗਾ। ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਇੱਕ ਪਰਚੀ ਉਹਨੇ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਤੇ ਕੁੜੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਦੋ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਕੁੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਗਏ। ਕੁੜੀ ਦਾ ਪਿਉ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਪਹਿਚਾਣਿਆਂ ਲੱਗਿਆ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦਾ ਮੰਤਵ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਗੁਣ ਔਗੁਣ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਛੁਪਾਏ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਕੁੜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਤੇ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੀਲ ਹੁਜਤ ਦੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਤਾਰੀਕ ਵੀ ਮਿੱਥ ਲਈ ਗਈ।

ਹੁਣ ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਕੋਲ ਲਗਾਤਾਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਲਈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਤੁਸੀਂ ਨਿਭਾਉਣੀਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਤਸੱਲੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਉਹਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ ਵਗ਼ੈਰਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੈ, ਉਹ ਤਿਆਰੀ ਰੱਖਣ। ਏਨੇ ਸਮੇਂ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿਚਾਲੇ ਕੋਈ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਭੁਲਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਹਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਿਉ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਤੇ ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਵਾਪਿਸ ਆ ਜਾ ਤੇ ਸਭ ਕੁੱਝ ਸੰਭਾਲ, ਇੰਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਸ ਲਈ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਉਹ ਪੈਸਾ ਮੇਰੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਘਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਹਰਾਮ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ।

ਹਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹੇ, ਸਾਨੂੰ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਸਭ ਸੁਣ ਕੇ ਪਿਉ ਡੋਰ ਡੋਰ ਹੋਇਆ ਪੁੱਤਰ ਵੱਲ ਤੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਕੁਵਰਤੋਂ

ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ

ਪਿਛਲੇ, ਦਿਨੀਂ ਭਾਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਪਟਨੇ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ (ਪ੍ਰਧਾਨ) ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ ਗੰਭੀਰ ਤਲਖ ਕਲਾਮੀ ਹੋਈ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪੀ। ਰੋਮਾਣਾ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ, ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਭੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਰਮਕਾਂਡ, ਪੂਛਾਂ, ਜੋਤਾਂ, ਟੱਲੀਆਂ, ਘੜਿਆਲਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਜਿਤ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਜਥੇਦਾਰ ਇਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਜੋ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਕਰਤੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਭਾਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਉੱਬਲ ਪਏ ਉਹਨਾਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਪਟਨਾ ਤੋਂ ਖਤ ਲਿਖ ਕੇ (ਹੁਕਮਨਾਮਾ ?) ਰੋਮਾਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚੋਂ ਚਲਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਰੋਮਾਣਾ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਗੱਲ ਕੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਕਰਮ ਨੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਸ਼ਰਮਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਿ ਵੇਖੋ ਸਾਡੇ ਪੁਜਾਰੀ (ਜਥੇਦਾਰ) ਕਿੱਥੇ ਖਲੋਤੇ ਹਨ।

ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਪ ਕਰਮ ਨੂੰ ਠੀਕ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਹੁਣ ਹੋਰ ਕੱਦੂ ਵਿੱਚ ਤੀਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁੱਝ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇਣ ਦੀ ਕੁਚੇਸ਼ਟਾ ਭਰੀ ਬਦਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, “ਅਖੇ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਤਖ਼ਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਾਲਸਰਾਏ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਦਸਤਾਰ ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿੱਤੀ।” ਓ ਭੱਦਰ ਪੁਰਖੋ! ਕਿਉਂ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਕਾਂਜੀ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹੋ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨਾ ਤਾਂ ਤਖ਼ਤ ਬਣਦਾ ਹੈ ਨਾ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੇ (ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਬਾਅਦ ਤੱਕ) ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਨ, ਤਖ਼ਤ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦਾ ਉਦੋਂ ਨਾਮੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ

ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮਸ਼ਾਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। ਧਰਮਸ਼ਾਲ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਮੁਖੀ ਸਿੱਖ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਰੰਜਾਮ ਦਿੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਸੈਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਮੰਜੀਦਾਰ ਥਾਪਿਆ। ਸੱਜਣ (ਠੱਗ) ਜੀ ਨੂੰ ਤੁਲੰਬੇ ਦਾ ਮੰਜੀਦਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣਾਇਆ। ਗੱਲ ਕੀ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ, ਕਾਸ਼ੀ, ਲੰਕਾ, ਹਿਮਾਲਾ ਪਰਬਤ, ਤਿੱਬਤ, ਨੇਪਾਲ, ਮੱਕਾ ਮਦੀਨਾ, ਜਿੱਥੇ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਏ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਥਾਪੇ। ਮੰਜੀਆਂ ਬਖ਼ਸ਼ੀਆਂ, ਕੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਅਸਥਾਨ ਤਖ਼ਤ ਮੰਨ ਲਏ ਜਾਣਗੇ? ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਤਲਵੰਡੀ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਖ਼ਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕੇਗੀ, ਸਗੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਬਾਈ ਮੰਜੀਆਂ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਉਤਮ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਥਾਪਿਆ। ਫਿਰ ਇਹ ਬਾਈ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਭੀ ਜਥੇਦਾਰ ਅਖਵਾਉਣਗੇ? ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਸਥਾਨ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਬਣ ਜਾਣਗੇ? ਉਹਨਾਂ ਬਾਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਦੇ ਪੰਨਾ ਨੰ. 847 ਤੇ ਵੇਖੋ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਭਾਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ (990 ਵਾਲਾ) ਮੰਜੀ ਤਖ਼ਤ ਜਾਂ ਜਥੇਦਾਰੀ ਦਾ ਕਿਧਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਦੇ ਸੁਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ “ਤਖ਼ਤ” ਤੇ ਬਿਠਾਉਣ ਨਾਲ ਘਸੀਟ ਕੇ ਨਾਂ ਜੋੜੀ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕਾਂਸੀ, ਗਇਆ, ਲੰਕਾ, ਤੁਲੰਬੇ, ਸੈਦਪੁਰ, ਲਾਹੌਰ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਥਾਂ ਤਖ਼ਤ ਬਣਾ ਲਈਏ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਸੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਰਹੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਲੱਗਾ। ਤਲਵੰਡੀ ਕਰੀਬ ਵੀਹ ਸਾਲ ਰਹੇ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਰਹੇ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਭੀ ਲੱਗਭੱਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੀਹ ਸਾਲ ਬਿਰਾਜੇ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਤਖ਼ਤ ਬਣ ਗਏ? ਸੇਵਾਦਾਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨ ਸਾਰੇ ਹੀ

ਭਲੇ ਹਨ ਪਰ “ਤਖਤ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਫਿਰ ਢਾਕੇ ਦਾ ਭੂਮੀਆ ਚੋਰ, ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ਼, ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਜਾਦੂਗਰਨੀ... ਇਹ ਭੀ ਸਾਰੇ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਨ?

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪਟਨੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਕਾਬਲ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਾਸਤੇ “ਮੇਰਾ ਖਾਲਸਾ” ਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਖਤ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਹੀ ਤਖਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਖਤ ਲਿਖੇ ਸਨ?

ਭਾਈ ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਨੂੰ ਨੇਕ ਇਨਸਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਜਾਣਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਨੇਕ ਚਲਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਦਿਆਲਦਾਸ ਦੀ ਪਦਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਮ, ਖਿੱਚ ਕੇ ਜੋੜਨੀ ਕਿਹੜੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਹੈ?

ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਝੂਠ ਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ, “ਇਸ ਤਖਤ ਦਾ ਨਾਮ-ਕਰਣ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੀਤਾ” ਭਾਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੱਕ ਇਹ ਥਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ? ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਲਾਲ ਪਾਲਾ ਤੇ ਭਾਈ ਸੰਗੋ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ। ਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਸਮਾਂ ਵਿਹਾ ਗਏ ਸਨ? ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੀ ਗੁਰਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਝੂਠ ਬੋਲੇ ਹੀ ਨਾ, ਜੇ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਹੀ ਪਿਆ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਝੂਠ ਬੋਲੇ, ਮਾਤਾ ਪੀੜਾ ਕਿਉਂ ਬੋਲੇ? ਭਾਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਭੀ ਲਿਖ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਵਾਹ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹ! ਜਿੱਥੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ ਜੁੜਦੇ ਰਹੇ, ਜਿੱਥੇ ਵੈਰੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਹਮਲੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਜਿੱਥੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੌਜਾਂ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰਾਨੇ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ, ਜਿੱਥੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਨਵਾਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਝੁੱਕਦੇ ਰਹੇ, ਉਹ ਤਖਤ ਛੋਟਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਪਟਨਾ ਜਿਸਦੀ ਕੋਈ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਉਹ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਧੁਰਾ?

ਭਾਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਲੀ ਲਿਖੀ ਪੰਕਤੀ

ਪੜ੍ਹੋ - “ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। ਨਾ ਹੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ, 50 ਗਜ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ।”

ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਪਦਵੀ ਦੇ ਮਾਲਕੋ! ਕੀ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਛੋਟਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇ? ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ (ਗੁਰੂ) ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਦੋਂ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ 1675 ਨੂੰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਬਣੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਦੇ ਪਟਨੇ ਆਏ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਜਵਾਬ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ? ਜੇ ਕੁੱਝ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਗਲਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਭੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਗਲਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੋਚੋ?

ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਨਾ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਂਦੇੜ ਦੇ ਭੀ ਮਾਲਕ ਬਣਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਕੁੱਝ ਮਹੀਨੇ ਰਹੇ ਉਹ ਤਖਤ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਿਆ? ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। “ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ” ਬੱਸ ਇੰਨਾਂ ਵਾਕ ਕਹਿ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਤਖਤ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਭੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਫਿਰ ਤਾਂ ਉਹੀ ਤਖਤ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੀ ਅਨੰਤ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਹੁਣ ਫਿਰ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ “ਤਖਤ” ਰੱਖ ਦੇਈਏ? ਠੀਕ ਹੈ? ਪਰ ਭਾਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ “ਛੇਕਣ” ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਭਾਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਪੁਰਾਤਨ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਜੋ ਪਟਨਾ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਾਸਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇੱਕ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਉਹ ਉਗਰਾਹੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਹੈ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਨ 1862 ਫਰਵਰੀ 4 ਨੂੰ ਇਲਾਕਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਰਸ਼ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਓ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਇੱਥੋਂ (ਪਟਨਾ) ਤੋਂ ਕਦੇ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪੁਰਾਤਨ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੁਪ੍ਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟਾਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਦਾ ਕੀ ਸੰਵਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਦੁਆਰਾ। ਅਣਗਿਣਤ ਖਤ (ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਧੀਨ) ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਰਾਜਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਲੋੜਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੋਪ ਬਣੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਰਿਆਦਾ ਤੋਂ ਉਲਟ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਬਦਦਿਆਨਤਦਾਰ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਪਾਖੰਡੀ ਲਾਣੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਖੌਤੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕਈ ਠੋਸ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੱਲ ਕਦੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪੰਥ ਰਸਾਤਲ ਵੱਲ

ਸਫਾ 27 ਦਾ ਬਾਕੀ

ਜਿਥੇ ਇਹ ਦੋਵੇ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਨਰਕ ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਐਬੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਪਰਤੱਖ ਕੰਜਰਖਾਨਾ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਆਪਣੇ ਤਨ ਮਨ ਨਾਲ ਜਿਸ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਏ ਉਹ ਨਸ਼ੇਬਾਜ਼ ਬਣਦਾ ਏ-ਐਬੀ ਪੱਠਾ। ਲੋਕ ਕਥਨ ਹੈ:-

ਰੱਬ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਵੈਰੀ ਤੇਰੇ ਐਬ ਬੰਦਿਆ!

ਗੁਰਮਤਿ ਵੱਲੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਾਡਲ ਬਖਸ਼ਿਆ ਏ- ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਖਾਲਸਾ ਰੱਖਿਆ ਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਖਾਸ ਰੂਪ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਏ। ਇਸੇ ਲਈ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਸੱਚੀ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸਿਰ ਏ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸਰਬ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਏ ਖਾਲਸਾ! ਖਾਲਸਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਖਾਸ ਰੂਪ ਏ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ- ਪ੍ਰਤੱਖ ਹਰਿ'। ਖਾਲਸੇ ਵਿੱਚ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਤੇ ਰੱਬ ਵਿੱਚ ਰੰਚਕ ਮਾਤਰ ਵੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ। ਖਾਲਸਾ ਸੱਚ ਦਾ ਖਿੱਤਾ ਏ, ਜਿੱਥੇ ਰੱਬ ਦਾ ਵਾਸਾ ਏ। ਪੰਥ-ਮੁਖੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਟੀਚਾ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ ਏ

ਗਰਕਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਪੋ ਧਾਪੀ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਵੱਖੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਨਸ਼ੇ, ਪਤਿਤ ਪੁਣਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਰਮਕਾਂਡ ਆਦਿ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਪੁਜਾਰੀ (ਜਥੇਦਾਰ) ਨੇ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਤਦੋਂ ਹੀ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਾਸ਼ ਕਿ ਤਖ਼ਤ ਇੱਕੋ ਹੋਵੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਵੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਧਰਮ ਦਾ ਮੁਜਸਮਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਹੋਵੇ। ਬੇਈਮਾਨ ਆਚਰਣਹੀਣ ਰਾਜਸੀ ਲੋਕ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਇੱਕੋ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿੱਚ ਬੱਝ ਜਾਣ। ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਲਹਿਰ ਚਲਾ ਦੇਣ। ਪੰਥ ਦੀ ਏਕਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰਥਕ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨ ਤੇ ਜੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਦਲੀਲ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਕਰਨ। ਇਹੋ ਜੋਦੜੀ ਹੈ ਇਹੋ ਅਰਦਾਸ ਹੈ।

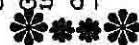
ਤਖਤ ਰਾਜਾ ਸੋ ਬਹੈ ਜਿ ਤਖਤੈ ਲਾਇਕ ਹੋਈ।

ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ ਸਚੁ ਰਾਜੇ ਸੇਈ।

98551-51699.

ਕਿ 'ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ' ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲੇ-ਮਕਸੂਦ ਤੇ ਛੇਤੀ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਏ ਕਿ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਹਰ ਮਨੁੱਖ, ਖਾਲਸਾ ਬਣੇ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਏ ਕਿ ਉਹ ਝੂਠ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਕੇ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ-ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਭਾਵ ਨਸ਼ਿਆਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਬਣ ਜਾਣ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਏ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਨਾਲ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹਨ-ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਾਠੀ, ਰਾਗੀ, ਗ੍ਰੰਥੀ, ਕਥਾਵਾਚਕ ਜਾਂ ਢਾਡੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ, ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸਕੱਤਰ ਸਹਿਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਖਾਲਸੇ ਬਣ ਕੇ ਪਹਿਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਗਾਊ ਜਥੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲੇ ਮਕਸੂਦ ਵੱਲ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਟਿਕਵੇਂ ਕਦਮ ਪੁੱਟਣ ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ ਨੂੰ ਸੀਤਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਤੀਬਰ ਲੋੜ ਹੈ।

9877251660

ਬਿਰਧ ਭਇਆ ਛੋਡਿ ਚਲਿਓ ਪਛਤਾਇ

ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਕੁਵੈਤ

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਅਕਲ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਮਰ ਤੋਂ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮੀਰੀ ਮਾਲ ਅਸਬਾਬ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਗੋਂ ਅਮੀਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦਿਲ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਅਣਗਿਣਤ ਧੰਨ ਹੈ ਪਰ ਦਿਲ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਕੁੱਝ ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁੱਝ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਲੁੱਖਾਂ ਲਈ ਧੰਨ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਮਰ ਵੱਡੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਕਲ ਵੀ ਮਹਾਨ ਹੋਵੇ। ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਕਲ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਬੁੱਢੇ ਦੀ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋਵੇ ਪਰ ਅਕਲ 5 ਸਾਲ ਦੀ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ 5 ਸਾਲ ਹੋਵੇ ਤੇ ਅਕਲ 100 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਵੇ।

ਵੇਖੋ 60/65 ਸਾਲ ਦਾ ਬੁੱਢਾ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਆਪਣੇ ਹੰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਧ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਪੁ “ਜਲ ਹਰਨਾਖਸ਼, ਥਲ ਹਰਨਾਖਸ਼” ਪਰ ਅਗੋਂ ਇਹ ਛੋਟਾ ਬਾਲਕ ਆਪਣੇ ਭੁਲੇ ਹੋਏ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, “ਬਾਪੂ, ਕੀ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ, “ਜਲ ਹੈ ਰਾਮ, ਥਲ ਹੈ ਰਾਮ” ਇਹ ਬਚਪਨਾ ਛੱਡੋ।” ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰੁ ਦੀ 30/40 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮੜ੍ਹੇਈ ਮਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਹ 5 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਧਰੁ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਬੋਧ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਮਰ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਕੇਵਲ ਏਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੁੱਢਾ, ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪਾਸ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਲੜਕੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬਰਾਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਬੁੱਢਾ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਦ ਬਰਾਤ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿਆਲ

ਆਇਆ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਪਿਛੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੁਢੇ ਨੂੰ ਸੰਦੂਕ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਚਲੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਰਾਤ ਲੜਕੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਜਦ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਥੇ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਬਰਾਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਪੂਰਾ ਬੱਕਰਾ ਖਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ? ਹਾਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਦੂਕ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਬਾਬੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ। ਬੁੱਢੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਤਸੱਲੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਉ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵੀ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਤੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ 50 ਬਰਾਤੀ ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ 50 ਬੱਕਰੇ ਇਕ ਇਕ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲੈਂਦੇ ਆਵੋ ਤੇ ਅਸੀਂ ਮਿਲ ਕੇ ਛੱਕਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। 50 ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬਕਰੇ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਇਕ ਇਕ ਬੋਟੀ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਖਾਂਦੇ 50 ਬੱਕਰੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਖਾ ਗਏ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੁੱਢੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਰਹਿ ਗਈ।

ਉਮਰ ਵੀ ਇੱਕ ਉਸਤਾਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਗੱਲ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਸਤਾਦ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾ ਸਕਦਾ ਉਹ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਸਮਝਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਮਰ ਤੋਂ ਬੋਧ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬੁੱਢਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਪੂਜਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਉਪਰ ਝੁੱਕਦਾ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਜੀਵ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਖਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਸਲੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਬਾਰੇ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਘੱਟ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਉਲਟ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹਟਦੇ

ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੱਥ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁੱਕਣਾ ਆਰੰਭ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਹੈ, ਪੁੱਤਰ ਧੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਨਵੇਂ ਸਬੰਧ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰੇ ਜੀਵ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਹੀ ਆਸਾਂ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨੂੰ ਕੌਣ ਸਮਝਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਾਕ ਸਬੰਧੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਦੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਾਥੀ ਹਨ ਜਦ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਗਰਜ਼ ਪੂਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਕਦੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਅਟੱਲ ਫੁਰਮਾਨ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ:-

ਜਗਤ ਮੈ ਝੂਠੀ ਦੇਖੀ ਪ੍ਰੀਤਿ॥ ਅਪੁਨੇ ਹੀ ਸੁਖ ਸਿਉ ਸਬ ਲਾਗੈ
ਕਿਆ ਦਾਰਾ ਕਿਆ ਮੀਤ॥ (ਪੰਨਾ 760)

ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂਹਾਂ ਵਲੋਂ ਬੁੱਢੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ ਸਗੋਂ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਤੱਕ ਦੀ ਨੌਬਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਦੂਰਸੇ ਉਪਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਝੱਲਦੇ ਅਪਣਾ ਸਭ ਕੁੱਝ ਦਾਅ ਤੇ ਲਗਾ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਸਰਵਣ ਪੁੱਤਰ ਵਾਲੀ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਬਚਪਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਜਾਗ ਜਾਵੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਾਗ ਨਾ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਮੂੜ੍ਹ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਦੇ ਇਸ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਕ ਸੰਨਿਆਸੀ ਵਾਂਗ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਉਸ ਲਈ ਹੁਣ ਇੱਕ ਸਰ੍ਹਾਂ ਬਣ ਜਾਵੇ ਜਿਥੇ ਸਦਾ ਲਈ ਬੈਠੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਏਨਾ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਕਦੀ ਅਸੀਂ ਰੇਲ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਥੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੱਕਾ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਤੇ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਆਉਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਰੇਲ ਤੋਂ ਉਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਨੇ ਵੀ ਇੱਕ ਮੁਸਾਫਿਰ ਵਾਂਗ ਕੁੱਝ

ਦਿਨ ਇਥੇ ਬਸਰ ਕਰਕੇ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਸੰਨਿਆਸੀ ਜਾਂ ਤਿਆਗ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭਗਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲਏ ਅਤੇ ਘਰ ਬਾਰ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਛੱਡਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਦਰਅਸਲ ਸੰਨਿਆਸੀ ਜਿਥੇ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਘਰ ਵਿੱਚ, ਉਥੇ ਏਨਾ ਨਾ ਖਚਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਦ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਾਰ-ਜ਼ਾਰ ਰੋਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਛੱਡੇ ਹੋਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਵਾਂਗ ਸੰਸਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਐ! ਜੀਵ ਸੰਨਿਆਸੀ ਵਾਂਗ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਦਾ ਯਾਦ ਬਣੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੌਤ ਦੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਜਰੂਰ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਛੁੱਡਾ ਨਾ ਸਕੇਗਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਹੋਲਤ ਮਿਲ ਸਕੇਗੀ।

ਇਸ ਲਈ ਮੌਤ ਨੂੰ ਲਾੜੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਵੋ। ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਘਰ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਮੌਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰੋ ਤੇ ਜਦੋਂ ਬੁਲਾਵਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੇ, ਉਠ ਕੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪੈਣਾ। ਮੌਤ ਤੇਰੀ ਤਿਆਰੀ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਬੇੜੀ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਤੇ ਇਸ ਕੰਢੇ ਨੂੰ ਪੰਨਵਾਦ ਦਿੰਦੇ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਸਹਾਰਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਜੇ ਕਰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋਗੇ। ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਣ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਸਵਾਸ ਵੀ ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਜਾਣ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਮੌਤ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੂੰਜੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਲਵੋ ਤਾਂ ਜੋ ਯਾਤਰਾ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

ਆਗੇ ਕਉ ਕਿਛ ਤੁਲਹਾ ਬਾਧਹੁ
ਕਿਆ ਭਰਵਾਸਾ ਪਨ ਕਾ॥
ਕਹਾ ਬਿਸਾਸਾ ਇਸ ਭਾਂਡੇ ਕਾ
ਇਤਨਕੁ ਲਾਗੇ ਠਨਕਾ॥ (ਪੰਨਾ 1253)

9814007847

ਚਾਰ ਮੁਏ ਤੋਂ ਕਿਆ ਭਇਆ

ਸ. ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੈਂਟਰਲ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਤੇ ਕਸਟਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ)

ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦੇ ਕਵੀ ਸ. ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਛਾਪਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸੋ ਉਪਰੋਕਤ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਹਰ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਲੜੀ ਜੋੜ ਕੇ ਛਾਪਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ।

ਸੰਪਾਦਕ

ਮੁਗਲਾਂ ਵਲੋਂ ਇੱਕਠੇ ਹੋ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ

- 55- ਕੜਕਿਆ ਵਜੀਦ ਖਾਨ ਬਿੱਜ ਵਾਂਗੂ ਫੌਜ ਉੱਤੇ,
ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਸਿੱਖਾਂ ਥੋੜੀ ਭੂਤਨੀ ਭੁਲਾਈ ਐ।
ਕਟ ਕਟ ਡਿੱਗਦੇ ਹੋ ਭੇਡਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਅੱਗੇ,
ਸ਼ਰਮ ਤੇ ਹਯਾ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਗਵਾਈ ਹੈ।
ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਜੇ ਗੁਰੂ ਅੱਜ ਨਾ ਪਕੜ ਹੋਇਆ,
ਫੇਰ ਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਜਿੱਤੀ ਜਾਵਣੀ ਲੜਾਈ ਹੈ।
ਸੁਣੀ ਫਿਟਕਾਰ ਜਦੋਂ ਐਤਨੀ ਵਜੀਦ ਪਾਸੋਂ,
ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਪਾਈ ਐ।

ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ

- 56- ਕਰਕੇ ਤੇ ਹੱਲਾ-ਸ਼ੇਰੀ ਟੁੱਟ ਪਏ ਮੁਗਲ ਸਾਰੇ,
ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਸ਼ੇਰਾਂ ਤਾਈਂ ਘੇਰ ਜੀ।
ਸੈਂਕੜੇ ਹੀ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲਣ ਪਈਆਂ ਇਕੋ ਵਾਰੀ,
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਿੰਘ ਸੂਰੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਵੇਰ ਜੀ।
ਪੀ ਗਿਆ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਾਮ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਦੈ ਸਿੰਘ,
ਕਦੇ ਕਦੇ ਜੰਮਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਐਸੇ ਸ਼ੇਰ ਜੀ।
ਚਾਰ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਫੌਜ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਡੱਕ ਰੱਖੀ,
ਲੜਿਆ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਹੋ ਦਲੇਰ ਜੀ।

ਮੁਗਲਾਂ ਵਲੋਂ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪਛਾਣਨੀ ਤੇ
ਮਯੂਸ ਹੋਣਾ

- 57- ਡਿੱਗਿਆ ਧਰਤ ਉੱਤੇ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਉਦੈ ਸਿੰਘ,
ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਰਿਹਾ ਨਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਜੀ।

ਲੱਭਦੇ ਫਿਰਨ ਲੋਥ, ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਵਿਚੋਂ,
ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਲਿਆ ਅਸੀਂ ਮਾਰ ਜੀ।
ਵੇਖੀ ਜਦੋਂ ਲਾਸ਼ ਪਾਸ ਆਇਕੇ ਵਜੀਦ ਖਾਂ ਨੇ,
ਢਲ ਗਿਆ ਨਸ਼ਾ ਹੋਇ ਗਿਆ ਠੰਢਾ ਠਾਰ ਜੀ।
ਅੱਜ ਫੇਰ ਪਿੱਠ ਸਾਡੀ ਲਾ ਗਿਆ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ,
ਕਿਹੜਾ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਈਏ ਜਾਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਜੀ।

ਸਿਰਸਾ ਤੋਂ ਚੱਲਣਾ

- 58- ਹੋਇਆ ਪਰਿਵਾਰ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਨਦੀ ਸਰਸਾ 'ਤੇ,
ਰੋਪੜ ਤਰਫ਼ ਗੁਰੂ ਗਏ ਨੇ ਸਿਧਾਰ ਸੀ।
ਚਾਲੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਵੱਡੇ ਫ਼ਰਜ਼ਦ ਆਹੇ,
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕੀਤੇ ਈ ਕੀਰਤਪੁਰ ਪਾਰ ਸੀ।
ਪਿੰਡ ਨਿਰਮੋਹ ਗੜ੍ਹ ਮਿਲ ਪਿਆ ਆਲਾ ਸਿੰਘ,
ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬਿਠਾਇਆ ਉਹਨੂੰ ਨਾਲ ਸਤਕਾਰ ਸੀ।
ਕਈ ਲੱਖ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹੀ ਆ ਰਹੀ ਏ ਏਸ ਪਾਸੇ,
ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਸਮਾਚਾਰ ਸੀ।

ਚਮਕੌਰ ਵੱਲ ਮੁੜਨਾ

- 59- ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਤਾਈਂ,
ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਆਉਂਦੀ ਜਾਪਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ।
ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਿੰਘ ਸਾਡੇ, ਦਸ ਲੱਖ ਫੌਜ ਉਹਦੀ,
ਪੱਧਰੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਲੜਨਾ ਮੁਹਾਲ ਹੈ।
ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕੇਰਾਂ,
ਖੇਡਣੀ ਪਵੇਗੀ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਹੀ ਚਾਲ ਹੈ।

ਚੱਲਣਾ ਪਵੇਗਾ ਸਾਨੂੰ ਇਥੋਂ ਚਮਕੌਰ ਵੱਲ,
ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਸਵੇਰ ਸਾਡੀ ਡਾਢੀ ਵਿਕਰਾਲ ਹੈ।

ਕੋਟਲੇ ਨਿਹੰਗ ਪਹੁੰਚਣਾ

60- ਬੀਤੇ ਦੇ ਪਹਿਰ ਸੀ ਦਿਵਸ ਸੱਤ ਪੋਹ ਵਾਲੇ,
ਕੋਟਲੇ ਨਿਹੰਗ ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਟਿਕਾਵਦੇ।
ਪੁੱਛਦੇ ਠਿਕਾਣਾ ਕੋਈ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਛਪਾਉਣ ਲਈ,
ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਕਾਮੇ ਭੋਲਾਪਨ ਸੀ ਵਿਖਾਵਦੇ।
ਕਰਕੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਾਮੇ ਤਪਦੇ ਭੱਠੇ ਦੇ ਵੱਲ,
ਗੁਰੂ ਤਾਈਂ ਜਾਣ ਲਈ ਰਸਤਾ ਬਤਾਵਦੇ।
ਚਾਬਕ ਲਗਾਈ ਨੀਲੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ,
ਦੇਰ ਨਾ ਲਗਾਈ ਭੱਠੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵਦੇ।

ਤਪਦੇ ਭੱਠੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਬੈਠਣਾ

61- ਤਪਦੇ ਭੱਠੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੁਰੰਗ ਨੀਲਾ,
ਤਪਦੀ ਅਗਨ ਉਦੋਂ ਹੋਈ ਠੰਢਾ-ਠਾਰ ਸੀ।
ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਗੁਰੂ ਬੈਠ ਗਏ ਸਮਾਧੀ ਲਾਇ,
ਹੋਇਕੇ ਮਗਨ ਬਾਣੀ ਰਹੇ ਨੇ ਉਚਾਰ ਸੀ।
ਤੱਕਿਆ ਜਾਂ ਤੇਜ ਐਸਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਪੱਸਵੀ ਦਾ,
ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਮਚਗੀ ਅਜੀਬ ਹਾਹਾਕਾਰ ਸੀ।
ਮਾਲਕ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਵਲੋਲ ਪਈ,
ਭੱਠੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਾ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਸੀ।

ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹੋਣਾ

62- ਕਰਕੇ ਦਰਸ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਵਾਲੇ,
ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਚਰਨੀਂ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਜੀ।
ਧੰਨ! ਧੰਨ! ਧੰਨ! ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋਇਆ,
ਦੇਰ ਨਾ ਲਗਾਈ ਲਿਆ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਜੀ।
ਦੋਇ ਕਰ ਜੋੜ ਅਰਜੋਈ ਕਰੇ ਦਾਸ ਹੋ ਕੇ,
ਬਖਸ਼ੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ, ਅਨਜਾਣ ਜੀ।
ਚਰਨ ਕਮਲ ਪਾਓ ਘਰੇ ਇਸ ਦਾਸ ਵਾਲੇ,
ਹੋਇਕੇ ਅਧੀਨ ਮੂੰਹੋਂ ਕਰਦਾ ਬਖਾਨ ਜੀ।

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ

63- ਮੰਨ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਝੱਟ ਟੁਰ ਪਏ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ,
ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਿਧਾਰ ਸੀ।
ਅੰਦਰ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਬਿਠਾਇਆ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ,
ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸੀ।
ਬੇਟੀ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਸੀ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਦੀ ਜੋ,
ਝੱਟ ਪੱਟ ਕੀਤਾ ਹੱਥੀਂ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਸੀ।
ਕਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅੱਜ ਅੰਨ ਸੀ ਨਸੀਬ ਹੋਇਆ,
ਪੇਟ ਭਰ ਖਾਇ ਲੱਗੇ ਮਾਰਨ ਡਕਾਰ ਸੀ।

**ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਤੇ
ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣੀ**

64- ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਐਸਾ ਖਾਨ ਪਰਵਾਰ ਵਾਲਾ,
ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਭਏ ਡਾਢੇ ਹੀ ਨਿਹਾਲ ਸੀ।
ਬੇਟੀ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਤਾਈਂ ਦੇਵਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ,
ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ ਇਕ ਤਲਵਾਰ ਅਤੇ ਢਾਲ ਜੀ।
ਜਦੋਂ ਤਕ ਰਹੇਗਾ ਵਸੋਂਦਾ ਇਹ ਜਹਾਨ ਇਥੇ,
ਲੋਕੀਂ ਨਾਮ ਲੈਣਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਜੀ।
ਸੁੱਤੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਵਾਲੇ,
ਜਨਮ-ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਕਟ ਗਏ ਜੰਜਾਲ ਸੀ।

ਚਮਕੌਰ ਬਾਗ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ

65- ਤੀਸਰੇ ਪਹਿਰ ਵਿਦਾ ਲੀਤੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ,
ਵੱਲ ਚਮਕੌਰ ਸਭੇ ਹੋ ਗਏ ਰਵਾਨ ਸੀ।
ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਚੱਲਦੇ ਤੁਰੰਗ ਨਾ ਅਟਕ ਪਾਉਂਦੇ,
ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਘਮਸਾਨ ਸੀ।
ਪਿੰਡ ਬਾਹਮਣ ਮਾਜਰੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ,
ਬੂਰ ਮਾਜਰੇ 'ਚੋਂ ਲੰਘੇ ਹੋਇ ਸਾਵਧਾਨ ਸੀ।
ਸੱਤ ਪੋਹ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਹੋਈ, ਪਹੁੰਚ ਚਮਕੌਰ ਗਏ,
ਕੀਤੇ ਈ ਉਤਾਰਾ ਇਕ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਆਣ ਸੀ।

9814710668

ਅਗਸਤ

ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਪੱਤਰ

*ਪਿਆਰੇ ਸੇਵਕ ਜੀਉ,
ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ
ਗੁਰੂ ਰਾਖਾ!*

ਆਪ ਦੇ ਸੁਭਾਗੇ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਹੁਣ ਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਏ ਪਰਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਹੁਣੇ ਪਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਖਾ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਿਆਣੇ ਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਜਿਸ ਉਦਮ, ਹਿੰਮਤ, ਸਿਦਕ ਤੇ ਸੁਚਰਜਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਤੇ ਪੰਨਵਾਦਣਯੋਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਰੀਸ ਕਰਨ ਯੋਗ ਵੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੰਨਵਾਦ ਵਜੋਂ ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਦੇ ਇਸ ਬੜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਉਪਰਾਲੇ ਨੂੰ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਉਨੱਤ ਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਤੇ ਮਾਣ ਤਾਣ ਵਧਾਉਂਦੇ ਰੱਖਣ।

ਆਪ ਦੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਨੌਕੇ ਨੌਕ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਸਕਿਆ ਸਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸ ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਲਈ ਖਿਮਾ ਮੰਗ ਸਕਿਆ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਹ ਕੋਤਾਹੀ ਤੇ ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣੀ ਜੀ।

ਭਰਵੇਂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ੁੱਭ ਇਛਾਵਾਂ ਸਹਿਤ,

*ਆਪ ਦਾ ਸੁਭਚਿੰਤਕ
ਡਾ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਨ,
ਪ੍ਰੋ. ਅਮੈਰਿਟਸ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ।
0172-2547605*

*ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ. ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਜੀਉ,
ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
“ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ”*

ਆਪ ਜੀ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਟੀਮ ਵਧਾਈ ਦੀ ਪਾਤਰ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਥ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਲਾਤ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਬਿਪਰਵਾਦ ਦਾ ਜੂਲਾ ਲਾਹਣ ਲਈ ਨੌਸ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਛਾਪਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ। ਇਸ ਬਾਬਤ ਇਕ ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਅਜਿਹੇ ਸਬਦ ਸਨ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ ਵਰਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨਵੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਤਾਂ ਜੇ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਨਾਲ ਬਰੈਕਟ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਫੁੱਟ ਨੋਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰਨੇ ਜੀ। ਪੰਨਵਾਦ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਨੂੰ ਹਰ ਪਿੰਡ, ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਇਸਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤੀ ਉੱਚ ਵਿਦਵਤਾ ਦੀ ਪੱਧਰ ਨਾਲੋਂ ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਨਵਾਦ ਹੈ ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿਸ਼ਨਪੁਰਾ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਵਾਈ।

ਬਾਕੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗੇ ਜੀ।

ਪੰਨਵਾਦ

*ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੰਤ੍ਰਪੁਰ,
ਲੁਧਿਆਣਾ।*

*ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ. ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਜੀਉ,
ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
“ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ”*

ਆਪ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਮਾਸਿਕ

ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਕਦਮ ਹੈ। ਦਾਸ ਵਲੋਂ 1920-22 ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰੇ ਘਲੂਘਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਤਰਨਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੰਹਤਾਂ ਵਲੋਂ ਕਾਬਿਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਮੰਹਤਾਂ ਵਲੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਜੋਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਟੀਆ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਸ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 11 ਮਹੀਨੇ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟੀ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਵਿੱਚ ਛਾਪ ਕੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਬਣਾਉ ਜੀ।

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ੁੱਭ ਚਿੱਤਕ

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ
ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ

9780067139

ਪਿਆਰੇ ਸ. ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਜੀ,
ਗੁਰੂ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨਾ।

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਪੰਜ ਅੰਕ ਭੇਜੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਨ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਹਾਨ ਹੈ ਪਰ ਜਾਤ ਅਭਿਮਾਨੀਆਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੀਚਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੋਝੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਅਗਾਂਹ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਮੇਰਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ।

ਮੈਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਅਥਾਹ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਕੁੱਝ ਸੱਜਣ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਛਾਪ ਕੇ (ਸਿੱਖਾਂ) ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਛਾਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਅਤੇ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਕੋਸ਼ਿਸ਼

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਹੈ, ਆਪ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਰਲਭ ਸੰਪਾਦਕੀਆਂ ਮੁੜ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪੀਆਂ ਸੰਪਾਦਕੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚ ਛਾਪ ਦਿਓ ਜਾਂ ਇਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ- ਸੰਪਾਦਕੀ ਅੰਕ ਛਾਪ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਆਪ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਓ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਤੇ ਐਮ. ਫਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਕਈ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਸਟੂਡੈਂਟ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੀ.ਐਚ ਡੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਉਦਮ ਕਰੋ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾਵਲੀ ਛਾਪਣ ਲਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੋ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਜ਼ਿਲਦਾਂ ਵਿੱਚ ਛਾਪ ਕੇ ਸੰਭਾਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਸੁੱਖ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਸੇਵਾ।

ਹਿਤ
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ
ਪਟਿਆਲਾ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀਓ
ਸਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ।

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਪਿਆਰ ਸਦਕਾ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਦਾਦ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਸਰਿਆ 'ਦੂਲਾ ਸ਼ੇਰ' ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਵਨ ਘਾਲਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹੀ ਹੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿੰਨ੍ਹੀ ਕਿ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਆਓ ਕਿ ਆਪਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸੁੱਚੇ ਸੱਚੇ ਅਨੁਯਾਈ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੀਆਂ ਮਹਾਨ ਪੰਥਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਸੋਧ ਲਈਏ।

ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਿੱਸੇਵਾਲ

ਲੁਧਿਆਣਾ

9463059993

ਗੁਰਮੁੱਖ ਪਿਆਰੇ ਸਰਦਾਰ 'ਸੇਵਕ' ਜੀਉ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨੀ ਜੀ।

ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਖਿਮਾਂ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੁਯੋਗ ਸੰਪਾਦਨਾ ਹੇਠ ਛੱਪ ਰਹੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਵੱਲ ਪੂਰੀ ਤਵੱਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਪਲੇਠੇ ਅੰਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕਠੇ ਚਾਰ ਅੰਕ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਸਬੱਬੇ ਹੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਮਿਲੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਖੁਲ੍ਹਾ ਟਾਈਮ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਯਕੀਨ ਮੰਨਿਉ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਇੱਕ ਸਤਰ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਟੀਮ ਦੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਰੰਗ ਲਿਆਈ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਸੂਝਵਾਨ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੁੰਗਾਰਾ। ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹਾਰਦਿਕ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਅਰੰਭਿਆ ਇਹ ਨੌਕ ਉਦਮ, ਬੜੀ ਜਲਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਰਾਏ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਮੇਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਾ ਸਮਝਣਾ। ਜੇ ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਖਾਨਾ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅੱਧ ਅੰਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਛੱਪ ਰਹੀਆਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਗਿ:ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ) ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਮੂਹੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਬਲਿਹਾਰ ਬਲਿਹਾਰ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਨਿੱਕਲਦੇ ਹਨ। ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਵਰਤੇ ਗਏ ਤਿੱਖੇ ਤੇ ਵਿਅੰਗ-ਮਈ ਸ਼ਬਦ, ਅਜੋਕੇ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਢੁੱਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਡੇਰਿਆਂ ਤੋਂ 'ਨਾਮ ਦਾਨ' ਭਾਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 'ਭੋਂਦੂ ਖਾਲਸਾ' ਜਾਂ 'ਫਿਰਤੂ ਘਿਰਤੂ ਖਾਲਸਾ' ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਥ ਦੋਖੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਾਦ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕਮਾਊ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖੱਚਰ ਖਾਲਸਾ ਜਾਂ ਲਿਹਾਜ਼ੀ ਖਾਲਸਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਵੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਛਾਪੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਵੇ। ਕਈ ਲੇਖਕ ਵੀਰ ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰੁਣਾ ਰਸ ਵਾਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਲਿਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ, ਸਿੱਖ ਜਗਤ

ਵਿੱਚ ਫੈਲੀਆਂ ਮਨਮੱਤਾਂ ਅਤੇ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਬਤ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਲੇਖਕ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ। ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਵਿੱਚ ਛੱਪਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਖੁਦ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ 'ਰੋਲ ਮਾਡਲ' ਹੋਣ। ਜੇ ਕੋਈ ਘੋਨ ਮੋਨ ਗਾਇਕ 'ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ ਧਾਰ' ਵਾਲੀ ਵਾਰ ਗਾਉਂਦਾ ਫਿਰੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਆਖੇ ਪਾਹੁਲ ਛੱਕਣ ਲਈ ਕੌਣ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਊ? ਲਿਖਾਰੀ ਵੀਰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਕਿ ਇਹ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਉਸ ਸਿਦਕੀ ਤੇ ਸਿਰਤੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੇ ਨਾਂ ਥੱਲੇ ਛੱਪ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਬਿਪਰਵਾਦ ਦੇ ਖਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਗਰਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਚਲਾ ਕੇ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੁਕੀ ਸੀ। ਆਪ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੀ ਵੈੱਬ ਸਾਈਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪਣਾ ਚੰਦਾ ਵੀ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ ਵੀ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਵਲੋਂ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਕਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਗੇ ਦੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਭਾਈ ਸੇਵਕ ਜੀ ਆਪ ਨੇ ਸਿਹਤ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਪੰਥ ਦਰਦੀ ਵੀਰ ਕੌਮ ਦਾ ਅਮੁੱਲਾ ਸਰਮਾਇਆ ਹਨ। ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ 'ਚ ਰਹੋ ਜੀ। ਸਭ ਨੂੰ ਫਤਹਿ!

ਬੈਰ ਅੰਦੇਸ਼

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ
ਯੂ. ਐਸ. ਏ
001-408-903-9952

ਕਵਿਤਾ

ਤੀਆਂ

ਬਲਜੀਤ ਫਿੱਡਿਆਂਵਾਲਾ

ਸਾਉਣ ਮਹੀਨਾ ਭਾਗਾਂ ਭਰਿਆ, ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਤਤਪਾਵੇ।
ਦਿਨ ਤੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪੇਕਿਆਂ ਦਾ, ਮੁਤ 2 ਚੇਤੇ ਆਵੇ।
ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਵਣਜਾਰੇ ਬੈਠੇ, ਚੂੜੀਆਂ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹਾਵੇ।
ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਮਹਿੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਵੇਲਾਂ ਬੂਟੇ ਪਾਵੇ।
ਪਿੱਪਲਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦੂਹਰੀ ਹੋ ਹੋ, ਜਦ ਕੋਈ ਕਿੱਕਲੀ ਪਾਵੇ।
ਮਾਰ ਹੁਲਾਰਾ ਜਦ ਕੋਈ ਨੱਢੀ, ਅੰਬਰੀਂ ਪੀਂਘ ਚੜ੍ਹਾਵੇ।
ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਲਗੁਲਿਆਂ ਦੀ, ਜਦ ਖੁਸ਼ਬੋਈ ਆਵੇ।
ਜਦ ਕੋਈ ਬੇਬੇ ਮਾਰ ਚੌਂਕਤਾ, ਪੂੜੇ ਖੀਰ ਬਣਾਵੇ।
ਜਦ ਕੋਈ ਵੀਰਾ ਰੱਸਾ ਸੁੱਟਕੇ, ਪੀਂਘ ਪਿੱਪਲ ਤੇ ਪਾਵੇ।
ਫਿੱਡਿਆਂਵਾਲਿਆ ਸਾਉਣ ਮਹੀਨਾ, ਮੁੱਕਣ 'ਚ ਨਾ ਆਵੇ

9888515261

ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਆਓ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਪੁਰੀ

“ਆਓ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ” ਮਿਸ਼ਨ 18-4-2010 ਤੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

18 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਆਰਟ ਗੈਲਰੀ ਸੈਕਟਰ 10 ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਜੋ ਕਿ 21 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਵਿਦਵਾਨ, ਬੁੱਧੀ ਜੀਵੀ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਇਹ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਸੀ।

ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ ਦਾਸ ਵਲੋਂ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪਲੇਟ ਲਾਵੇ। ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਅੱਗੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪਲੇਟ ਲਗਵਾ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗਵਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਪਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਵੇ। ਅਦਾਰਾ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਣੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਦਾਰਾ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੱਡਾ ਦਾ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਰੁੱਤਬਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਾਫੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਸੋਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਥਾਂ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਭਾਸ਼ਾ ਸੀ ਤੇਲਗੂ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੱਡਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਥਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕਈ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕਦਮ ਵੀ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਨੂੰ ਬੜਾਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਇਨਾਮਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ, “ਪੰਜਾਬੀ ਗੌਰਵ” ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਇਨਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਇਨਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੇ, ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨਾ, ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਰਕ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਫ਼ ਰੱਖਣਾ। ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕਦਮ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਖੁਸ਼ਦਿਲ, ਬਹਾਦਰ, ਬੇਪਰਵਾਹ, ਮਿਲਣਸਾਰ ਅਤੇ ਨਿੱਘੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਖਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇੱਕ ਔਖਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਧੁਨ ਤੇ ਨੱਚਣ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਹ ਜਾਦੂ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਠੋਸ ਕਦਮ ਉਠਾਵੇ।

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪਲੇਟ ਲਗਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ “ਆਓ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ” ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਵੇ।

WITH BEST COMPLIMENTS FROM:

Design Pavilion II

Invest as low as
Rs. 2.5 Lacs
(Get assured
rental income of
12% p.a.)

Starting immediately with limited offer

Construction of Design Pavilion-II

Getting ready to operate from 01-09-2010

RARE OPPORTUNITY FOR SMALL INVESTORS

Invest in
Design &
Designer-Wear
Studios

In Design Pavillion II

List of Fashion Businesses in Studios:-

1. Design & Designer-Wear Studios for Design and Samples for Fashion Manufacturing, Exclusive Designer-Wear for ladies and exclusively designed Wedding-Wear.
2. Fashion Design Studio-Designing of Textiles, Knit-Wear, Leather, Yarn & Jewellery.
3. Fashion Shows Organisers, Modeling Agencies, Photographers, Choreographers, Light & Sound Specialists, Audio & Video Studios.
4. Exporters - Traders, Distributors, Boutiques, Embroiders (Hand made & Machine made), Fine Tailors, Buttoning and Couriers.

Conditions apply

FASHION TECHNOLOGY PARK

FASHION TECHNOLOGY PARK

MOHALI - LANDRAN ROAD, SECTOR 90, MOHALI. VISIT: www.ftpmohali.com

9915322330, 9988151167, 9815511552, 92572-06704

CORPORATE OFFICE :- SCO-196-197, TOP FLOOR, SECTOR-34-A, CHANDIGARH

0172-5001170, 5001180, 9592281011

RKM HOUSING LTD.

Corp. Off : - SCO 673, IInd Floor, Sector 70, Mohali
Phone No. 0172-4655654, 4655653, Email: rkmhousing@gmail.com
Fax: 0172-4655654, website: www.rkmhousing.com

